BİRDERGİ

Sayı: 12 / Tarih: 15 Kasım 2026

ADALET - HÜRRİYET - MUSAVVAT - UHUVVET

www.birder.org.tr

BİRDER AKADEMİ

BİRLİK VE İLERLEME DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER AKADEMİ

Birder Politika - Tarih - Kültür - Sanat - Bilim e-bülten Yayını / Sayı: 12 / Tarih: 15 Kasım 2026

www.birder.org.tr

BİRDERGİ

Birlik ve İlerleme Düşünce Derneği Adına
İmtiyaz Sahibi
Müjdat ÖZTÜRK

Birder Akademi Koordinatörü
Vural CAMBUL

Genel Yayın Yönetmeni / Editör
Anıl KARA

Dizgi - Grafik Tasarım
Muhammed Niyazi ALPAY

Yayın Kurulu

Müjdat ÖZTÜRK

Vural CAMBUL

Anıl KARA

Umut Kaan KİLİM

Muhammed Niyazi ALPAY

Mehmet ÖZTÜRK

Doğan ÖZTÜRK

İlayda AYAZ

Meltem CAMBUL MERT

İlayda ÖZTÜRK

Görüş ve önerileriniz için
birder@birder.org.tr

Dergimizde yayımlanan makaleler kaynak gösterilmek şartıyla iktibas edilebilir.
Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.
Yayımlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

BİRDER
BİRLİK VE İLERLEME DÜŞÜNCE DERNEĞİ

YAYIN ORGANIDIR

İÇİNDEKİLER

SAYI 12
15 KASIM 2026

04 GENEL BAŞKAN'DAN
Birder'e Dair
Müjdat ÖZTÜRK

05 YAYIN YÖNETMENİNDEN
Birdergi'ye Dair
Anıl KARA

06 GÜNDEM
Türk Milliyetçilerinin "Kürt Açılımına" İtirazları
Müjdat ÖZTÜRK

09 KÜLTÜR
Anadolu Türklüğünün Dirilişi ve "Mu" Kıtası
Samet REİS

11 GÜNDEM
İstanbul Barosu Seçimlerinin Türkiye Siyasetine Mesajı
Taciser ÜLKÜ

13 SİYASİ BAĞLAR
Bir Ananın İki Oğlu: Azerbaycan - Türkiye İlişkileri
Salih Burak DEMİRKAYA

15 GENÇLER ÜZERİNE
Geleceğin Geometrisi: Atatürk'ten Dijital Çağın Gençlerine
Semra AYDIN

17 TOPLUM VE SİYASET
Türk Millî Kimliği Üzerine Bir Mücadele: Türkiyelilik, Üniter Devlet ve Ulus Devletin Geleceği
Mehmet ÖZTÜRK

21 GÜNDEM
İstanbul Baro Seçimleri Bir Uyarıdır! Siyaset Bu Mesajı Alır Mı?
Zafer GÜLMEZ

24 DEVLET VE NİZAM
Kuvvetler Ayrılığı
Doğan ÖZTÜRK

25 SİNEMA
V for Vendetta: 5 Kasım'ı Hatırla, Özgürlüğü Unutma
Muhammed Niyazi ALPAY

29 BİYOGRAFİ
Mithat Şükrü Bleda (1874-1956)
Umut Kaan KİLİM

31 KÖŞE YAZISI
Modernleştik mi, Yoksa Birbirimize Yabancı mı Olduk?
Kader ERTUĞRUL

BİRDER'E DAİR

Müjdat ÖZTÜRK *BİRDER Genel Başkanı*

Bir düşüncenin sadece siyasi faaliyetlerle iktidar olamayacağı gerçeğinden hareketle Türk Milliyetçiliğinin Sivil Toplum alanında da varlık gösterebilmesi, fikir ve düşünce üretmesi, projeler geliştirmesi, kültür, sanat ve edebiyat alanında da toplumsallaşması ve milletle buluşması adına BİRDER ortaya çıkmıştır.

Kuruluş motivasyonu Türk Milliyetçiliğinin siyasal alandaki gücüyle orantılı toplumsal etki alanına sahip olamayışı düşüncesidir.

Kurucu kadro, Türk Milliyetçilerinin siyasal sahaya sıkıştığını ve Türk Milliyetçiliği düşüncesinin toplumla istenen biçimde buluşamadığını, milliyetçi düşüncenin ürettiği kavramların, fikirlerin daha topluma ulaşamadan kaybolup, buharlaştığı olgusu ile harekete geçmiştir.

Bu düşünceden hareketle BİRDER;

> Türk Dünyasına nasıl hizmet edebiliriz,
>
> Türk Birliği Ülküsünü nasıl yaşatabiliriz,
>
> Türk Milliyetçiliğinin tarihsel referanslarından güç alarak
>
> Geleceği nasıl kurgulayabiliriz sorularına birlikte cevaplar aramış,
>
> Türk Milliyetçiliğinin yenilenmesi, gelişmesi daha geniş kitlelerle buluşabilmesi için kurulmuştur.

BİRDER' in hedefleri;

> Türk aydınlanmasını gerçekleştirmek;
>
> Türk varlığının, Türk kimliğinin ve Türk kültürünün korunması, gelişmesi;
>
> Türk Milletinin dili, dini, tarihi, kültürü hakkında araştırmalar yapılması;
>
> Türk varlığının ve kültürünün geleceğe taşınması yolunda çalışmalar yapılması;
>
> Türk Milliyetçiliğinin ideolojik yenilenme sürecine katkı sağlanması;
>
> Türk Milletinin birlik ve beraberliğini sağlamlaştırıcı, sosyal dokuyu artıracak çalışmalar yapılması;
>
> Türkiye ve Türk Dünyası arasında kültürel sosyal ve iktisadi bütünleşmeye katkı sağlanması;
>
> Türk Milletinin refahını, güvenliğini güçlendirecek faaliyetlerde bulunulması;
>
> Türk demokrasisine katkı sağlanması ve demokratik siyasetin yerleşmesi konusunda çalışmalar yapılmasıdır.

BİRDER herhangi bir partiye bağlı olmamakla beraber Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemine inanır, Türk Milletinin menfaatlerini ve çıkarlarını öncelik alır.

BİRDERGİ'YE DAİR

Anıl KARA *Genel Yayın Yönetmeni*

Değerli Okuyucular,

Birlik ve İlerleme Düşünce Derneği *olarak, bugüne kadar sizlerle paylaştığımız e-bültenimizi artık* ***BİRDERGİ*** *adıyla yayımlamaya devam ediyoruz.*

BİRDERGİ*, derneğimizin faaliyetlerini, etkinliklerini ve üyelerimizin kaleme aldığı yazıları daha düzenli ve kalıcı bir şekilde sizlere ulaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. İnternet sitemiz üzerinden yayımlanan bu çalışma, zaman içinde gelişerek daha kapsamlı ve nitelikli bir dijital yayın hâline gelmeyi hedeflemektedir.*

Bu aşamada ***BİRDERGİ****, derneğimizin çalışmalarını duyurmak, düşüncelerimizi paylaşmak ve üyelerimiz arasındaki iletişimi güçlendirmek amacıyla hazırlanmaktadır.*

İlerleyen dönemlerde içerik çeşitliliğini artırarak daha zengin bir yayın ortaya koymayı amaçlıyoruz.

Bu yayının hazırlanmasına verdikleri destek dolayısıyla Genel Başkanımız Sn. Müjdat Öztürk ve yönetim kurulu üyelerimize teşekkür ederim.

BİRDERGİ*'nin, derneğimizin fikir dünyasını ve çalışmalarını daha geniş kitlelere ulaştıran faydalı bir platform olmasını temenni eder, tüm okuyucularımıza saygılarımı sunarım.*

TÜRK MİLLİYETÇİLERİNİN "KÜRT AÇILIMINA" İTİRAZLARI

Müjdat ÖZTÜRK

Terörsüz Türkiye Süreci isimlendirmesiyle başlatılan süreç, bölücü terör örgütün kendini feshederek silah bırakmasını ve bu yolla toplumsal barışın sağlanmasını öngören bir süreçtir.

Bu hedefler doğrultusunda terör örgütü lideri Öcalan doğrudan muhatap ve süreç bizzat Öcalan'la müzakere ederek yürütülüyor. Biz bu sürecin varlığını Sayın Bahçeli'nin mecliste Öcalan'a yaptığı çağrı ile öğrendik.

Bu çağrının ardından yaşanan gelişmelerle süreci planlayanlar ve müzakereyi yürütenler toplumu yalnızca bilgilendirmek yerine terör örgütünün tükendiği ve örgüt elemanlarının teslim olacağı üzerinden bir algı oluşturmaya çalıştılar. Terörle müzakere sürecine toplumun olası tepkisini etkisizleştirmek için tek taraflı ve yanıltıcı bir bilgilendirme süreci yürüttüler. Terör örgütünün teslim olacağı, silahları bırakacağı yönünde bir algı oluşturmak adına toplum manipüle edildi. Terör örgütü teslim oluyor, terör sona eriyor, anaların gözyaşı diniyor temalı bu güçlü hikâye üzerinden toplumsal algı biçimlendirilmeye, şekillendirilmeye, yönlendirilmeye çalışıldı. Kendilerine yakın aydınlar, gazeteciler ve yandaş medya bu hikâyenin toplum tarafından satın alınması için sahaya sürüldü.

Terörsüz Türkiye Süreci başlatıldığı günden bu yana PKK'nın silah bırakması ve kendini fesih etmesi üzerine kurulan iletişim stratejisi ışığında Türk kamuoyu terörün biteceği üzerine yönlendirildi ve sürecin içeriğine, yöntemine ve yol haritasına dair sağlıklı bilgilendirme yapılmadı. Türk toplumu sağlıklı bilgilendirilmek yerine kurgulanmış ve yapılandırılmış bilgi ile bilgilendirildi, sürecin hangi koşullarda başlatıldığı ve ilerleyeceği eksik bırakıldı. Toplumsal katılım sağlanmadı.

Her kurgucu iktidar gibi bizim ülkemizde de iktidar kendi koşullarında bir gerçeklik yaratı ve toplumun buna inanmasını bekliyor. Kurgucu iktidar derken ne kastediyorum; gerçekliğin iktidarı elinde tutanların yararına olacak biçimde inşa edilmesini ve kurgulanmasını kastediyorum. Yani olayı tüm gerçekliği ile değil kurguladıkları biçimde topluma aktarıyorlar ve medyadaki "kesin inançlılar" vasıtasıyla bir toplumsal ikna, bir toplumsal rıza üretimine çabalıyorlar. Bir anlamda medyayı ideolojik aygıt olarak kullanıyorlar.

Oysa böyle önemli tarihi süreçlerde şeffaflık ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi sürece toplumsal desteği sağlayabileceği gibi siyasete ve müzakere yürütücülerine de güveni artırabilir; sosyal uzlaşıyı güçlendirebilirdi.

*

Gelelim sürecin Türk Milliyetçiliği politik tezleri açısından değerlendirilmesine. Türk Milliyetçileri yaşanan sorunu bir Kürt sorunu olarak değil terör sorunu olarak görüyor.

Kürt sorunu kavramı ile Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşadığı sorunlar kastedilmiyor. Kürt sorunu kavramını bilinçli kullanarak sorunu derinleştirenler Kürtlerin ayrı bir topluluk olduğunu ve Türkler tarafından dışlanarak ezildiklerini, asimilasyona uğradıklarını, sömürüldüklerini iddia ediyor. Tarihte varlığına hiç rastlanmamış kürdistan topraklarının başta Türkler olmak üzere birkaç millet tarafından gasp edildiğini öne süren bu çevreler Kürtlere bir harita üretiyor. Hiçbir tarihi dayanağı olmayan siyasi ve sosyal gerçeklikle bağdaşmayan bu iddiaların sahiplerinin yarattığı sorun Kürt sorunu olarak Türkiye'ye dayatılıyor.

Türk Milliyetçileri bu yaklaşımı kabul etmiyor ve bu sorunun kimlik üzerinden ifade edilmesi ve taleplerin karşılanması için gerekli hukuki değişikliklerin gerçekleşmesi halinde Türkiye Cumhuriyetinin ulus devlet yapısının tahrip edileceğini ve Türk Devletinin ortadan kalkacağını düşünüyor. Bu sürecin sonunda yapılması planlanan yeni anayasada Türk tanımının değiştirileceği, Türk kimliğinin silikleştirileceği, buharlaştırılacağı, Türk egemenliğinin paylaştırılacağı endişesi taşıyor.

Türk Milliyetçileri niçin bu endişeleri taşıyor? Çünkü terörle müzakere süreci başladıktan sonra müzakere yürütücülerinin yaptığı Türk-Kürt-Arap ittifakı vurgulu konuşmalar, Türk kimliği yerine Müslüman üst kimliği inşa çabaları, Kürt ve Arap'ı Türk tarihine ortak etme gayreti, Cumhuriyet ve Türk kimliği ile hesaplaşma arayışları ve Eski Türkiye-Yeni Türkiye ayrımları Öcalan'ın Perspektif metni ile birlikte okunduğunda Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu kimliğine, siyasal ve toplumsal dokusuna yönelik yeni bir dönüşüm hazırlığını ortaya koyuyor. Türkiye'nin Ulus Devlet yapısının değiştirilmek istendiği izlenimi veriyor.

Türk Milliyetçiliği düşüncesine göre Türkiye Cumhuriyetinin milli kimliği anayasada teminat altına alınmış Türk milli kimliğidir. Yani devletimizin kimliği Türk kimliğidir. Egemenlik Türk Milletinindir, paylaşılamaz, bölüştürülemez. Kimliklerin öne çıkarılarak çarpıtmalarla dolu yeni bir tarih anlayışı ile bu kimliklerin anayasada tanınma ihtimali ve Türk kimliğinin milli kimlik olmaktan çıkma olasılığı bu devletin Türk Devleti olma özelliğini ortadan kaldırır. Türkiye Cumhuriyeti Devletini çok kimlikli, çok kültürlü, çok dilli bir devlete dönüştürür. Türk Milliyetçileri bu yönde her söylem ve girişimi Türkiye Cumhuriyetinin varlığına, kurucu iradesine ve kurucu kimliğine son verme girişimi olarak kabul eder ve buna müsaade etmez.

Terörsüz Türkiye, Türkiye Yüzyılı, bölgesel süper güç, barış geliyor, anaların gözyaşı diniyor retoriği ile Türkiye Cumhuriyetinin Türk karakteri ve Türk kimliği tasfiye edilemez. Bunda ısrar devletin meşruiyetini sorgulamaya açar ve bu da yeni toplumsal sorunlara yol açar.

*

Bugün karşı karşıya kaldığımız girişim Osmanlıcılık adı ile denenmiş ve başarısız olmuş bir girişimdir. Bir üst kimlik yaratma çabası olarak hatta yapay bir milliyetçilik olarak üretilen Osmanlıcılık İmparatorluğun "en uzun yüzyılında" bir kurtuluş reçetesi olarak ortaya çıksa da birliği sağlayamadığı gibi dağılma sürecini hızlandırmıştır. Osmanlıcılıkla Osmanlı uyruklarını bir arada tutabileceğini düşünenler yanıldı bu girişimin sahipleri de yanılacaklar.

Oysa biraz tarih bilgisine sahip olmak üzerinde varlığını sürdürdüğümüz coğrafyanın çok kimlikli yapılara hayat hakkı tanımadığını anlatmaya yeter. Bu topraklar sayısız medeniyete ev sahipliği yapan ama sadece millet olmayı başarabilenlerin varlığını sürdürebildiği bir coğrafyadır. Çok kimliklilikle, çok dillilikle bu coğrafyada tutunamaz; dağılır ve yok olursunuz.

Cumhuriyetin ulus inşası bir tercihti, dayatma değil. Bu coğrafyanın gerekli gördüğü bir hamleydi. Ulus devlet, Türk üst kimliği, ortak dil ve eşit vatandaşlık temelli bir gereklilikti. Milletinizin varlığını tarih kitaplarından okumak istemiyorsanız millet olma şuuruna sahip olacak terörle müzakere değil terörle mücadele edeceksiniz.

Türk Milliyetçiliği bu ülkeye sevgi duyan her vatandaş gibi terörün sona ermesini, terör örgütünün silah bırakmasını istemektedir. Fakat bunun gerçekleşmesinin yolunun siyasal tavizler vermek, terör örgütü liderini meşrulaştırmak, devletin yapısı ve kimliği ile oynamak olmadığına inanmaktadır. Demokratik ülkelerde meşruiyetin kaynağı devlet değil millettir. Devletin yapısı ve kimliğini meşruiyetin gerçek kaynağı millete sormadan, milletin desteğini almadan değiştiremezsiniz.

Terörsüz Türkiye stratejisi bir devlet politikası değil. Cumhur İttifakının uluslararası gelişmeleri dikkate alarak ortaya koyduğu bir siyasi stratejidir. Devlet aklı böyle karar aldı diyerek toplumu ikna edemezsiniz. Türk Milliyetçilerini devlete duyduğu sevgi ve bağlılık üzerinden devlet aklı kavramı ile ikna edemezsiniz. Türk Milliyetçileri için devlet aklı Türklerin kökü binlerce yıl geriye giden devlet kurma ve yönetme kapasitesi ve edinilmiş deneyimden ders çıkararak sorunların çözümünde kullanabilme yetisidir. Fakat biz böyle bir devlet aklını yakın geçmişte ne FETÖ tehdidinde ne Suriyeli istilasında ne siyasal ve sosyal yozlaşmada ne yolsuzlukta ne yoksullukta görebildik.

Sokaklarımızı çetelerden temizleyemeyen, Minguzzi davasında acılı bir anneyi koruyamayan devlet aklının terör sorunu çözeceğine inanmamızı bekliyorlar. Gerçekten bir devlet aklı olsaydı terör örgütünü meşrulaştırmaz, bebek katilini muhatap almazdı. Devlet aklı dediğiniz şey terör

örgütü lideri ile -en hafifinden söyleyeyim- müzakere yapmak mıdır? Bölücülüğü meşrulaştırıp vatan toprağına ortak almak mıdır? İmralı Canisi Öcalan'ı Türk siyasetinde belirleyici konumda bir aktör yapmak mıdır?

Türk Milliyetçileri devlet aklı kavramı ile Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Ulus Devlet formunun ortadan kaldırılmasına, Türk kimliğinin zayıflatılmasına göz yumamaz. Özetle Türk Milliyetçileri bu sürece şu gerekçelerle karşıdır:

> Süreç şeffaf işletilmemiş, toplum doğru bilgilendirilmemiştir.

> Terör örgütünün koşulsuz teslim olma iddiası doğru değildir.

> Terör örgütü ile müzakere yürütülmektedir.

> Terör örgütü yasal-anayasal değişiklikler beklemektedir.

> Türk Milliyetçilerinin varlık sebebi Türk kimliği ve Türk kültürüdür. Terör örgütü ile müzakerede ele alınan konuların yeni anayasa yapma girişimi ile anayasal teminat altına alınacağını ve Türklük tanımının yeniden tanımlanarak Türk kimliğinin silikleştirileceğini, buharlaştırılacağını düşünüyoruz.

> Cumhuriyetin tasfiye edilerek ümmet bilinci temelinde çok uluslu, çok kültürlü, çok dilli yeni bir devlet yapısı inşası planı yapıldığına inanıyoruz.

> Başlatılan süreç Türk Milliyetçiliğinin politik tezleri ile uyuşmamaktadır.

> Türk Milliyetçiliğinin tarih tezleri ters yüz edilerek yeni bir tarih inşasına girişilmektedir. Türk tarihine, Türk kimliğine ortaklar çıkarılmaktadır.

> Türk Milliyetçiliği düşüncesine göre egemenlik Türk Milletinindir. Bu süreç Türk Milletinin egemenlik duygusunun zedeleneceğini ve egemenliğin bölüştürüleceği endişesi doğurmaktadır.

> Türk Milliyetçilerinin varlık sebebi olan Türk Kimliğini yok etmeye çalışanlarla Türk Milliyetçilerinin aynı düşünmesi, aynı safta yer alması bu açıdan mümkün değildir.

> Terörle müzakere sürecinin doğal dinamiklerle değil Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında hayata geçirildiğine inanıyoruz.

> Sürecin başlatılışı, yürütülüşü ve işletilişinde demokratik katılım ve millet iradesinin olmadığını düşünüyoruz.

> Türk Milliyetçileri için; Bu topraklar Türk topraklarıdır. Bu Cumhuriyet Türkiye Cumhuriyetidir. Bu ülkenin dili Türkçedir. Türkiye Cumhuriyetini Türkler kurdu. Türkiye Cumhuriyetinin temeli Türk Milleti, Türk kültürüdür. Türk milletinin egemenliği paylaşılamaz, tartışılamaz, vazgeçilemez.

İlla çözüm olsun diye bunlardan vazgeçmek zorunda değiliz. İlla çözüm olacak diye çözüm önerisi adı altında Türk Milletinin birliğini bozacak uygulamaları kabul edecek değiliz.

ANADOLU TÜRKLÜĞÜNÜN DİRİLİŞİ VE "MU" KITASI

Samet REİS

31 Mart 1935'te Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla Meksika'da maslahatgüzar olarak göreve başlayan Tahsin Mayatepek, burada Maya uygarlığının dilini, kültürünü, geleneklerini ve sembollerini araştırmaya başladı. İncelediği konularla ilgili raporlarını düzenli olarak Atatürk'e gönderdi. Genç Cumhuriyet türlü imkânsızlıklar içinde ayağa kalkma mücadelesi verirken Atatürk neden böyle bir araştırmaya bu kadar önem vermişti? Bunun cevabını biraz da o dönemin şartlarında aramak gerekiyor.

Avrupa'da uzun yıllar boyunca özellikle Osmanlı'nın son döneminde Türkler hakkında küçümseyici bir anlayış hâkimdi. Türkler barbar, geri kalmış ve medeniyet yoksunu bir toplum olarak gösteriliyordu. Bu bakış açısı tarihteki koskoca delillere rağmen Türklerin çağdaş, modern ve kendi kendini yönetebilen bir devlet kuramayacağı yönünde bir inanca dönüşmüştü. Atatürk, böyle bir dünyanın karşısında Türk milletinin yalnızca siyasi bağımsızlığını kazanmasını yeterli görmüyordu. Kendi tarihini tanıyan, geçmişini bilen ve kimliğiyle gurur duyan bir toplum oluşturmak istiyordu. Belki de bu nedenle Türk tarihini bilinen dönemlerin çok daha ötesinde araştırmaya yöneldi. Atatürk'ün "Mu" kıtası ve Maya uygarlığına duyduğu ilginin arkasında da bu arayış vardı. Türklerin geçmişi düşündüğümüzden çok daha eskilere uzanıyor olabilir miydi? İnsanlık tarihinin eski uygarlıklarıyla Türkler arasında kültürel veya dilsel bağlantılar var mıydı?

Tahsin Mayatepek'in gönderdiği raporlar bu soruların cevapları açısından oldukça ilginçti. Örneğin Mayatepek, Kuzey Amerika'daki Teksas bölgesinde yaşamış Atakapa halkının dilinde Türkçeye benzeyen kelimeler bulunduğunu ileri sürüyordu. Hazırladığı listede "Oy" kelimesini uyumak, "Pay" kelimesini paylaşmak, "İyol" kelimesini oğul, "İlu" kelimesini ise yıl sözcüğüyle ilişkilendiriyordu.

Maya diliyle ilgili araştırmalarında da benzer karşılaştırmalar yapıyordu. Maya dilindeki "Kaan" kelimesini Türkçedeki "Han" ve "Kağan" sözcükleriyle, "Tepek" kelimesini ise Türkçedeki "tepe" kelimesiyle benzeştiriyordu.

Mayatepek, Amerika'nın kuzeyinden güneyine kadar uzanan geniş bir coğrafyada Türkçeye benzediğini düşündüğü yaklaşık 300 yer ismi tespit etti. Bask dili üzerinde de araştırmalar yapmış, yüzden fazla Türkçe kelime bulduğunu ileri sürmüştü. Ancak raporların belki de en dikkat çekici bölümü *Mu kıtası*yla ilgiliydi. Mayatepek, 29 Şubat 1936 tarihli raporunda İngiliz araştırmacı James Churchward'ın Mu teorisini ayrıntılı biçimde ele alıyordu. Churchward'a göre Pasifik Okyanusu'nda çok eski bir dönemde büyük bir uygarlık merkezi olan "Mu" kıtası bulunuyordu. Bu uygarlık büyük felaketler sonucunda sular altında kalmış, burada yaşayan topluluklar dünyanın farklı bölgelerine dağılmıştı.

Bu teoriye göre Uygurlar, Sümerler, Akadlar ve Mayalar da "Mu Kıtası"ndan yayılan eski uygarlıkların devamıydı. Dolayısıyla Türklerin kökeni de bilinen Orta Asya tarihinden çok daha eskiye uzanabilirdi. Elbette bunlar Churchward'ın teorisi ve Mayatepek'in raporlarında aktardığı iddialardı. Günümüzde *Mu Kıtası*nın varlığı bilimsel olarak kanıtlanmış değil. Maya ve Türk uygarlıkları arasında doğrudan bir tarihî veya dilsel akrabalık bulunduğunu gösteren kabul edilmiş bilimsel kanıtlar da yok.

Atatürk'ün James Churchward'ın kitaplarını incelemesi, bazı bölümlerin altını çizmesi ve kenarlarına notlar düşmesi ise bu konuya duyduğu ilgiyi gösteren başka bir ayrıntıydı. Özellikle Uygur uygarlığıyla ilgili bölümlerin üzerinde durması dikkat çekiciydi. Atatürk'ün bu

araştırmalara ilgisinin arkasında, Türk milletinin tarihini yalnızca başkalarının kaynaklarından değil, kendi araştırmalarını yaparak anlaması arzusu yatmaktaydı. 1931 yılında Türk Tarih Kurumunun kurulması da bu anlayışın yansımasıydı. Dil ve tarih araştırmalarına verilen önem, Cumhuriyet'in yalnızca siyasi ve ekonomik değil, kültürel bir yeniden yapılanma dönemi olduğunu da gösteriyordu. Bence onun asıl mücadelesinin önemli bir bölümü de burada yatıyor. Yıllarca başkalarının gözünden kendisini tanımış, kendi geçmişinden uzak kalmış bir millete yeniden kim olduğunu hatırlatmak istiyordu. Bugün *Mu Kıtası*nın varlığı tartışmalı olabilir. Mayatepek'in ortaya koyduğu iddialar doğrulanmamış olabilir. Fakat bütün bunların ötesinde, Atatürk'ün bu araştırmalara gösterdiği ilgi bize önemli bir şey anlatıyor. Genç Cumhuriyet'in bütün imkânsızlıklarına rağmen Atatürk, Türk milletinin geçmişini araştırmak için dünyanın öbür ucuna kadar uzanabiliyor, merakı yalnızca ülkesinin sınırları içinde kalmıyor, insanlık tarihinin en eski uygarlıklarına kadar gidiyordu. Cumhuriyeti kurarken yalnızca yeni bir devlet değil, geçmişini bilen, kendine güvenen, kimliğiyle gurur duyan ve geleceğini kendi elleriyle kurabilecek bir millet oluşturmayı da hedefliyor, icap ederse gözünü binlerce kilometre uzaklara ve binlerce yıl öncesine çeviriyordu.

Tıpkı Onuncu Yıl Nutku'nda söylediği gibi, O'nun en büyük eseri olan Cumhuriyet'in temeli buydu.

"Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir!"

İSTANBUL BAROSU SEÇİMLERİNİN TÜRKİYE SİYASETİNE MESAJI

Taciser ÜLKÜ

"Adalet, insanları devlet içinde birbirine bağlayan bağdır."
—Aristotales

İstanbul Barosunun 25 Ekim 2026'da yapılan 128. Olağan Genel Kurulu seçimlerini yukarıda ifade ettiğim yaklaşımla okuyorum. Sandık, bir yönetimi değiştirdiği kadar, adaleti savunanların kendi kurumlarından ne beklediğini de gösterdi kanaatindeyim.

Cumhuriyetçi, laik ve millî duyarlılığı güçlü bir anlayışın başarısını, Türkiye'de kurucu değerlere sahip çıkma iradesinin önemli bir işareti olarak görüyorum.

25 Ekim gecesi tamamlanan sayıma ilişkin resmî olmayan sonuçlara göre Ümit Kocasakal 10.227, İbrahim Özden Kaboğlu 7.010 oy aldı; fark 3.217 oy... Kocasakal'ın oyu, en yakın rakibininkinden yaklaşık yüzde 45,9 daha fazla. Bu rakamlar kesinleşmiş tutanak yerine geçmez ancak tercihin yönü açıktır. Başarının arkasında Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubu'nun Ali Gürbüz çizgisinin, Önce Avukat Grubu'nun ve İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu'nun Cumhuriyetçi Güç Birliği çatısında buluşması vardır. Ortak ilkelerde birleşmenin sonuç üretebildiğini böylece hepimiz gördük.

Önceki yönetimin mesleki katkısını değerlendirirken ölçüm, açıklamaların çokluğundan ziyade avukatın hayatında yaratılan iyileşmedir. Sayın Kaboğlu döneminde elbette bir kısım eğitimler yapılmıştır. Örneğin Ocak 2025'teki CMK semineri baronun kayıtlarında yer almaktadır. Buna rağmen benim değerlendirmem şöyle ki: Mesleki gelişim, genç avukatların desteklenmesi ve ekonomik güvencelerin güçlendirilmesi bakımından beklenen atılımın sağlanamadığıdır. Eğitim düzenlemek elbette değerlidir; fakat erişilebilir, sürekli ve uygulamada karşılığı olan bir mesleki destek sistemi kurmak daha fazlasını gerektirir. Önceki yönetimi bu beklenti karşısında yetersiz buluyorum. Avukatın geçim ve itibar sorunları, kurumun siyasi görünürlüğünün gölgesinde kalmamalıdır.

Eleştirimin bir diğer ve en önemli boyutu ise Türklük ve Cumhuriyet'in kurucu kimliği konusunda verilmesi gereken güvenle ilgilidir.

Gelin hatırlayalım; Kaboğlu'nun 2024'te değişmez anayasa maddelerine "olumlu anlamda dokunulabilir" yönündeki sözleri tartışma yaratmıştı. Kendisi daha sonra ilk üç maddenin değiştirilmesinin teklif dahi edilemeyeceğini belirterek açıklamasının bağlamından koparıldığını söyledi. Bu düzeltmeyi teslim etmek gerekir. Bununla birlikte, böylesine temel bir konuda açıklama ihtiyacı doğuran bir dil kullanılmasını kurumsal temsil bakımından sorunlu buluyorum. İstanbul Barosu başkanından beklentim, Cumhuriyet'in temel nitelikleri konusunda tereddüde yer bırakmayan bir açıklıktır.

Türklük konusundaki itirazımı da açık koyuyorum: Türk milletinin ortak kimliğini demokrasiyle bağdaşmayan bir yük gibi gören her yaklaşımı yanlış bulurum. Anayasa'nın 66. maddesindeki Türklük, vatandaşlık bağına dayanır; 10. maddedeki eşitlikle birlikte okunur. Bu aidiyeti savunmak, farklı kökenlerden yurttaşların haklarını eksiltmez. Önceki yönetimin temsil çizgisinde, bu ortak kimliğe sahip çıkma bakımından aradığım açıklığı ve güveni bulamadım. Eleştirim, kişilere niyet veya düşmanlık atfetmekten ziyade, baronun Cumhuriyetçi ve millî duruşunun daha belirgin olması gerektiği yönündedir.

Rousseau'nun Toplum Sözleşmesi'ndeki "Kendi koyduğumuz yasaya itaat özgürlüktür" sözü, ortak irade ile hukuk arasındaki bağı hatırlatır. Demokrasinin gücü, seçilmiş olmanın yanında ortak kurallara bağlılıktan gelir. Anayasa'nın 2. maddesi Atatürk milliyetçiliğini demokratik, laik ve sosyal hukuk devletiyle birlikte düzenler; 3. ve 4. maddeleri kurucu yapıyı korur, 6. maddesi egemenliği millete verir.

Benim savunduğum milliyetçilik, bu anayasal bütünlük içinde özgürlük ve eşitliği de güvenceye

alan bir yurttaşlık anlayışıdır.

Bu yaklaşım baronun yasal görevleriyle de örtüşür. Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesi bağımsız savunmayı; 76. ve 95/21. maddeleri mesleğin geliştirilmesini, hukukun üstünlüğünü ve insan haklarının korunmasını esas alır. Cumhuriyet'i savunma iradesi, avukatın günlük sorunlarına çözüm üretme sorumluluğuyla birlikte yürümelidir. Yeni yönetimden beklentim, eğitim ve uzmanlaşma imkânlarının yaygınlaştırılması, genç meslektaşlara etkili destek verilmesi, CMK ve adli yardım koşullarının iyileştirilmesi için kararlı çalışılmasıdır. Başarı, meslektaşın hissedebildiği kazanımlarla ölçülmelidir.

İstanbul'daki sonucu İzmir'den bağımsız okumuyorum. İzmir Barosunun 17–18 Ekim 2026 genel kurulunda Cumhuriyetçi Avukatlar Grubu'nun kazanması ve Serhat Sökmen'in başkan seçilmesi aynı yönde önemli bir işarettir. Resmî açıklamada Atatürk ilke ve devrimlerine bağlılıkla birlikte kapsayıcı yönetim vurgusu da vardır. İki seçimin nedenleri bütünüyle aynı olmayabilir; yine de bu tabloyu, Cumhuriyetçi ve millî hassasiyetlerin meslek örgütlerinde daha güçlü temsil aradığı şeklinde değerlendiriyorum.

Kanaatimce Türkiye'de milliyetçi duyarlılık, alışılmış parti sınırlarını aşan bir etki alanı oluşturuyor. Dünyada da millî egemenlik ve aidiyet vurgulu siyasetlerin güç kazandığını görüyoruz; Avrupa'daki yükselişin her ülkede kesintisiz olmadığı da unutulmamalıdır. Türkiye bakımından önemsediğim, bu yönelimin Atatürk'ün bağımsızlıkçı ve laik Cumhuriyet anlayışıyla buluşmasıdır. Milletin ortak geleceğine sahip çıkmak, adalet talebini ve eşit yurttaşlığı güçlendirdiği ölçüde kalıcı bir siyasi karşılık bulacaktır.

Baro seçimleri bir genel seçim anketi değildir. Buna rağmen İstanbul ve İzmir'deki değişimin Türkiye'nin genel siyasetine yansıyacağını düşünüyorum. Bu etki yalnızca bir partinin oy artışı şeklinde ortaya çıkmayabilir; aday tercihlerini, ittifakları ve anayasa tartışmalarındaki tutumları da değiştirebilir. Cumhuriyetçi ve milliyetçi seçmenin hassasiyetlerini tali gören yaklaşımlar, temsil anlayışlarını yeniden değerlendirmek zorunda kalabilir. İstanbul'daki birliktelik, ortak ilkelerle güven veren kadroları buluşturmanın siyasi değerini göstermiştir.

Montesquieu, Kanunların Ruhu'nda "Özgürlük, yasaların izin verdiği her şeyi yapma hakkıdır" der. Bugünün anayasal demokrasisinde bu sözü, yasaların da temel haklara ve Anayasa'ya uygun olması gereğiyle birlikte okumalıyız. Sandık başarısı sınırsız yetki vermez. Anayasa'nın 135. maddesiyle belirlenen mesleki görev çerçevesi ve kurumsal bağımsızlık korunmalıdır. Yeni yönetimin gücü, kendisine oy vermeyen meslektaşının hakkını da aynı kararlılıkla savunmasından gelecektir. Hukukun üstünlüğü, farklı düşünenler için de güvence olduğunda anlam kazanır.

Ümit Kocasakal'ın deneyiminin ve Cumhuriyetçi Güç Birliği'nin ortak çalışma iradesinin büyük başarılara dönüşeceğine inanıyorum. Bu inanç; şeffaf yönetim, ölçülebilir mesleki kazanımlar ve ayrım gözetmeyen dayanışma beklentisini de içeriyor. Yeni yönetimin, millî kimliğine güvenen ve hak arayan herkesin yanında duran bir baro anlayışını güçlendireceğini ümit ediyorum. Cumhuriyet'in kurucu değerlerini avukatın meslek onuru ve yurttaşın adalet talebiyle buluşturmak, bu seçimin en değerli sonucu olacaktır.

Saygılarımla...

BİR ANANIN İKİ OĞLU: AZERBAYCAN - TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Salih Burak DEMİRKAYA

Takvimler, 15 Eylül 1918 tarihini gösterdiğinde Bakü nihayet kurtuluşa ermişti; bu kurtuluşun mimarları Enver Paşa ve kardeşi Nuri Paşa'ydı. Nuri Paşa henüz yirmi sekiz yaşında, abisinin emriyle Osmanlı askerleri, Dağıstanlı ve Azerbaycan Türkü gönüllülerle Gence çölünde belirdiğinde, daha sonra "Bakü Fatihi" olarak anılacağının farkında değildi. Hatta meşhur Laleler adlı eserde "Yazın evvelinde Gence çölünde, yine al elvan bürünür laleler" şeklinde bahsi geçen laleler; fesleriyle Gence çöllerinde kısa sürecek bağımsızlığıyla tarihte yerini alan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin lideri Mehmed Emin Resulzade'nin yardım çağrısına cevap veren Nuri Paşa komutasındaki Türk askerleriydi.

Yukarıda yüzyılın başından verdiğimiz tarihi bilgiden de anlayacağınız üzere, Anadolu Türkleri ve Kafkasya Türkleri arasındaki kardeşlik bağı, her dara düşüldüğünde birbirine yardım edecek bir hassasiyete dayanır. Meşhur Azerbaycan şairi Bahtiyar Vahapzade, işte bu tarihlerde, daha sonra merhum Haydar Aliyev tarafından siyasi bir doktrine dönüştürülecek şu sözleri kaleme almıştı:

"Bir ananın iki oğlu,
O da ulu, bu da ulu.
İki dilin bir bülbülü,
İki özün bir dileği:
Azerbaycan-Türkiye"

Haydar Aliyev bu sözleri temel alarak "iki devlet, tek millet" söylevini geliştirmiş ve bölgenin hassas dengelerini gözeterek tarihi bir ifade ortaya koymuştur. Esasında 1990'lı yıllara geri döndüğümüzde, bu sözün anlamını bir nebze daha anlaşılır kılmak mümkün olacaktır.

SSCB'nin dağılma süreciyle birlikte Azerbaycan bağımsızlığını ilan etmiş ve Türk dünyasının birliğinin sarsılmaz savunucusu merhum Ebulfez Elçibey ülkenin lideri olmuştur. Rus askerlerinin topraklarından çıkarılması, Rusya karşıtı duruşu, Turan ve Türk birliğinden yana tavrı nedeniyle, o tarihe kadar Rusya'nın arka bahçesi olarak görülen Bakü'nün Türkiye yörüngesinde adeta ikinci bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gibi görülmesine yol açmıştı.

O tarihlerde Karabağ nedeniyle Ermenistan ile olan çatışmalar sonrasında verilen kayıplar yüzünden zor günler geçiren Elçibey, yaralı sevkiyatı için Türkiye'den helikopter istemiş fakat isteği yanıtsız kalmıştı. Tarihin cilvesine bakın ki, yine Gence çölünde konuşlu Rus birliklerinin desteğiyle Suret Hüseynov liderliğindeki birlikler Bakü'ye doğru yola çıkmışken, Elçibey iç savaşı önlemek amacıyla Nahçıvan'a çekilmişti. İşte böyle bir dönemde SSCB'de en üst makamlara çıkmış tek Türk olan merhum Haydar Aliyev göreve davet edilmiş ve ülke lideri olmuştur.

Tam da bu noktada, tarihsel hafızanın bugünkü diplomasimize ve devlet aklımıza nasıl yön verdiğini görmek mümkündür. Geçmişte yaşanan bu krizler ve kırılmalar, iki ülkenin birbirine olan yaklaşımında duygusallıktan ziyade stratejik bir aklın ve karşılıklı hassasiyetlerin ne derece kritik olduğunu açıkça kanıtlamıştır.

Azerbaycan'da iktidar mücadelesi, Aliyev'e darbe yapılmaya çalışıldığı 1995 yılına kadar oldukça sarsıntılı süreçlerden geçmiştir. Hâlâ üzerindeki gizemi koruyan ve burada isimlerini anmayacağımız Türkiye'den bazı isimler, Aliyev'e darbe girişiminde bulunacakları sırada merhum Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'in Aliyev'i uyarmasıyla açığa çıkmış, yakalanıp iade edilmek üzere Türkiye'ye gönderilmişlerdi.

Gelelim "bir millet, iki devlet" sözüne. Bu söz, sarsılmaz bir bağlılığı ifade ettiği kadar, esasında birbirinden ayrı iki devletin varlığını sürdürmesi gerektiğinin altını çizmek için söylenmiş önemli bir tespittir. Son günlerde gündemi meşgul eden, başörtüsünün Azerbaycan'da ilk ve orta öğretimde yasaklanması sebe-

biyle ortaya çıkan tabloya bu gözle bakmak gerekmektedir. 28 Şubat sürecinin samimi mağdurları ile bunu Azerbaycan'ı eleştirmek için fırsat bilenler olmak üzere iki ayrı grup tepki göstererek iki ülke arasında gerilime sebebiyet vermiş, böylece Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin alacağı yeni ivmenin ilk krizine katkıda bulunmuşlardır.

Ermenistan anayasa değişikliğine gitmeden sınırların açılmaması gerektiğini dile getiren Bakü ve Ankara arasında başörtüsü üzerinden meydana gelen bu kriz, hariciyemizin teskin edici tavrı sayesinde aşılmış görünmektedir. Sayın İlham Aliyev'in ay sonundaki ülkemizi ziyareti, bu krizin tamamen aşılıp aşılmadığının göstergesi olacaktır.

AK Parti içerisindeki bir grubun "kraldan çok kralcılık yapılmayacağını" fark ettiğini düşünmekteyim. Sayın Cumhurbaşkanımız her şeyden önce bir siyasetçidir ve başka bir ülkenin iç işlerine müdahale edilmeyeceğini bilecek devlet tecrübesine sahiptir. AK Partili bazı isimler, ümmetin lideri olarak gördükleri liderlerinin usta bir siyasetçi olduğunun farkına tekrar varmışlardır. Ülke içindeki bir soruna farklı pencerelerden bakmak ne kadar normal ise devletler arasındaki bir soruna yerel bir siyasetçinin bu denli hızlı tepki vermesi —hele ki iktidar mensubuysanız— normal karşılanmaz. Unutmamak gerekir ki Sayın Cumhurbaşkanımız Arap Baharı sırasında Mısır'da İhvan'ı (Müslüman Kardeşler) desteklerken yine Tunus'ta yaptığı açıklamada laik bir anayasanın uygulanması konusunda ülkelerin sosyolojisine uygun bir politika gütmüştür. Kaldı ki Kuzey Kıbrıs'ta benzer başörtüsü tartışmaları geçtiğimiz yıl yapılmış ve karar Anayasa Mahkesi'nden dönmüştür.

Özetle; "İki devlet, tek millet" vizyonu bir vesayet ilişkisini değil, bağımsız egemenliklere dayalı eşit bir ortaklığı simgeler. Evet, bir milletiz ama kimsenin hiyerarşik anlamda ağabeyi veya hamisi değiliz. Kardeşlik bağları, ülkelerin iç içe geçmesi ya da birinin diğerinin iç işlerine müdahale etmesi anlamına gelemez; aksine birbirinin devlet aklına, hukukuna ve sosyolojisine saygı duymayı gerektirir.

Ne demişti Bahtiyar Vahapzade: "...O da ulu, bu da ulu / ... / İki özün bir dileği..."

GELECEĞİN GEOMETRİSİ: ATATÜRK'TEN DİJİTAL ÇAĞIN GENÇLERİNE

Semra AYDIN

Bir ülkenin geleceğini düşünürken bir geometri kitabının başına oturmak...

İlk bakışta bir devlet insanının büyük meseleleri arasında küçük bir ayrıntı gibi görülebilir. Oysa bazen bir liderin geleceğe bakışını, söylediği büyük sözlerden çok, üzerinde emek verdiği ayrıntılar anlatır.

Mustafa Kemal Atatürk, 1936-1937 kışında bir geometri kitabı üzerinde çalışır. 1937'de yayımlanan bu kitap, geometri öğretenlere ve bu alanda kitap yazacaklara yol göstermeyi amaçlıyordu. Bugün bize son derece tanıdık gelen "üçgen", "açı", "çember" gibi terimlerin eğitim dilinde yerleşmesine katkıda bulunur bu kitap...

Ben bu çabada yalnızca dile ilişkin bir çalışma görmüyorum. Orada, bir toplumun geleceğini kurarken çocukların bilgiyi nasıl öğrendiğini önemseyen bir vizyon da görüyorum. Savaş meydanlarında bulunmuş bir komutanın, yıllar sonra bir öğrencinin geometriyle hangi sözcükler aracılığıyla ilişki kuracağını düşünmesi... İşte bu, geleceği yalnızca sınırlarla, kurumlarla ve büyük kararlarla değil; eğitimle, kavrayışla ve insan zihninin gelişimiyle birlikte ele alan bir bakışın işareti. Çünkü bağımsızlık yalnızca bir toprak parçası üzerinde yaşamakla ilgili değildir. Düşünebilmekle, soru sorabilmekle, bilgiye ulaşabilmekle ve ulaşılan bilgiyi değerlendirebilmekle de ilgilidir.

Bir kavramı anlaşılır kılmak, yalnızca öğrenmeyi kolaylaştırmaz. İnsanın bilgiyle kurduğu ilişkinin önündeki bir engeli de kaldırabilir. Öğrenci, sözcüğün içinde kaybolmak yerine düşüncenin kendisine yaklaşabilir.

Bugün bu geometri kitabına dönüp bakarken kendime şunu soruyorum: "*Biz, çağımızın çocuklarının dünyasını anlamak ve onlarla ortak bir dil kurmak için ne kadar emek veriyoruz?*"

AYNI EVDE FARKLI DÜNYALAR

Bugünün çocukları ve gençleri, hayatı bizim alıştığımızdan farklı mecralarda deneyimliyor. Sosyal medya, dijital oyunlar ve çevrim içi topluluklar onların gündelik yaşamının bir parçası. Dostluklar kuruluyor, fikirler paylaşılıyor, kimlikler deneniyor; bazen de kırgınlıklar, dışlanmalar ve yalnızlıklar yaşanıyor.

Yetişkinler çoğu zaman bu dünyaya kaygıyla bakıyor. Dijital ortamlar zorbalık, yanıltıcı bilgi, mahremiyet ihlali ve yaşa uygun olmayan içerikler gibi gerçek riskler barındırıyor. Zaten ekran kullanımı uykuyu, sorumlulukları ya da yüz yüze ilişkileri zorlamaya başlamışsa, aileler bu konuyu ihmal etmemeli. Ancak bir davranışa yalnızca bizi korkutan yönünden baktığımızda onun genç için ne anlama geldiğini kaçırabildiğimizi de unutmayalım derim...

Bir oyun, dışarıdan bakıldığında sadece zaman kaybı gibi görünebilir. Oysa genç için arkadaşlarıyla buluştuğu, bir gruba katkıda bulunduğu ya da yeterli hissettiği bir alan olabilir. Başka bir genç içinse aynı oyun, gündelik yaşamda karşılaştığı güçlüklerden sürekli kaçtığı bir yere dönüşmüş olabilir. İkisini birbirinden ayırmak için ekrana bakmak yetmez. Çocuğun hayatına bakmak gerekir.

Benzer biçimde; sosyal medya da var olma çabasını yalnızca "görünme arzusu" üzerinden okumak da haksızlık... Orada kendini ifade etme, başkalarıyla ilişki kurma ve bir topluluğa katılma imkânı var. Ama sürekli karşılaştırılmaya açık olmak, başkalarının hayatlarının seçilmiş kesitleriyle kendi gündelik yaşamını ölçmek de var. Özellikle kimliğini oluşturmaya çalışan bir genç için "Başkaları beni nasıl görüyor?" sorusu yeni değil. Yeni olan bu sorunun günün her saatinde, sayılarla, görüntülerle ve hızla akan tepkilerle karşısına çıkabilmesidir.

Dahası, bu platformlar yalnızca gençlerin tercihleriyle şekillenmiyor. Dikkati tutmak üzere tasarlanmış ortamlarla karşı karşıyayız. Bu nedenle meseleyi sadece çocuğun iradesine ya da ailenin koyduğu kurallara indirgemek de yeterli değil. Bir gence sürekli "Kendini geliştir", "Fark yarat", "Başarılı ol" dediğimizde, ona görünürde imkân açıyoruz. Peki aynı zamanda "*Birlikte neyi değiştirebiliriz?*" veya "*Birbirimize karşı sorumluluğumuz nedir?*" sorularına da yer bırakıyor muyuz?

Sosyal medya bu gerilimi daha görünür kılıyor. Beğenilmek, fark edilmek, geride kalmamak... Bunlar yalnızca gençlere özgü arzular değil. Yetişkinlerin de içinde yaşadığı bir kültürün parçası. Çocuklarımızdan dijital dünyayla dengeli bir ilişki kurmalarını isterken, bizim görünür olma, kıyaslama ve sürekli meşgul görünme hâlimize de bakmamız gerekiyor. Gençleri yaşadığımız çağın dışında yetiştiremeyiz. Ama o çağı onlarla birlikte sorgulayabiliriz.

Gençlerin ülkeye dair aidiyetinin zayıfladığını düşündüğümüzde de kolay cevaplara sığınmamak gerekiyor. Öncelikle bütün gençlerin aynı duyguyu yaşadığını söyleyemeyiz. Kimi bulunduğu yere güçlü bağlar-

la bağlıdır; kimi başka bir yerde yaşamanın imkânlarını düşünür; kimi de hem yaşadığı ülkeyi sever hem geleceğine ilişkin kaygı duyar. Bir gencin başka ülkelerde eğitim almak, çalışmak ya da yaşamak istemesi tek başına yaşadığı yere ait hissetmediğini göstermez. Dünyaya açılma isteğiyle aidiyet duygusu birbirini dışlamak zorunda değildir. Öte yandan bir genç, geleceğini kurabileceğine inanmakta zorlanıyorsa; emeğinin karşılığını alacağından, adil değerlendirileceğinden ya da sesinin duyulacağından kuşku duyuyorsa, aidiyet üzerine konuşurken bu duyguları da ciddiye almak gerekir.

Aidiyet, yalnızca insandan talep edilen bir sadakat değildir. İnsanın bir yere güvenebilmesi, o yerde varlığının önemsendiğini hissedebilmesi ve ortak gelecekte kendisine bir yer görebilmesiyle de beslenir. Gençlere "*Bu ülke sizin*" demek kıymetli... Ama bunun bir cümleden daha fazlasına dönüşmesi gerekmiyor mu? Örneğin eğitimde fırsata, kamusal yaşamda söze, çalışmada adalete, düşüncede özgürlüğe ve geleceğe dair gerçekçi bir umut duygusuna...

Bir ülkeye ait hissetmek, o ülkenin bütün sorunlarını inkâr etmek demek değildir. Bazen eleştirmek de insanın hâlâ bağ kurmak, hâlâ bir şeylerin değişebileceğine inanmak istemesinden doğar. Gençlerin eleştirilerini hemen nankörlük ya da ilgisizlik olarak gördüğümüzde, belki de onlarla konuşabileceğimiz önemli bir alanı kaybediyoruz.

ATATÜRK'ÜN MİRASINA BUGÜNDEN BAKMAK

Atatürk'ün bugün yaşasaydı sosyal medya, dijital oyunlar ya da gençlerin tercihleri hakkında tam olarak ne söyleyeceğini bilemeyiz. Onun adına bugünün meselelerine hazır cevaplar üretmek, tarihsel bir kişiliği anlamaya çalışmak yerine onu kendi düşüncelerimizin sözcüsüne dönüştürme riskini taşır. Fakat onun bilime, eğitime ve geleceği kurma sorumluluğuna verdiği önemden hareketle kendimize sorular yöneltebiliriz.

Geometri kitabının bize düşündürdüğü şeylerden biri şu olabilir: "*Bir sorunla karşılaştığımızda, yalnızca insanların eksikliğine işaret etmekle yetinmeyelim. Kullandığımız dile, sunduğumuz imkânlara ve kurduğumuz yapılara da bakalım.*"

Gençler bizi dinlemiyorsa, yalnızca onların dikkatinden mi yakınacağız? Yoksa söyleyeceklerimizi hangi dille, hangi ilişki içinde sunduğumuzu da sorgulayacak mıyız?

Bilgiye ulaşmak kolaylaştıkça, doğruyla yanlışı ayırt etmek kendiliğinden kolaylaşmıyor. Bu nedenle çocuklarımıza yalnızca teknolojiyi kullanmayı değil; bir bilginin kaynağını araştırmayı, karşılaştıkları iddiaları sorgulamayı ve kendi dikkatleri üzerinde düşünmeyi öğretmemiz; bunun için de önce onların karşılaştığı dünyayı merak etmemiz gerekiyor.

Bir ebeveynin "Yine mi telefondasın?" sorusunun ardında çoğu zaman "*Sana ulaşabiliyor muyum?*" kaygısı vardır. Genç ise belki şunu duymak istiyordur: "*Orada senin için ne var, bana anlatır mısın?*"

Bu soru sınırların gereksiz olduğu anlamına gelmez. Tam tersine, daha anlamlı sınırlar kurabilmenin başlangıcı olabilir. Çünkü korumak ile anlamaya çalışmak birbirinin karşıtı değildir.

Okullarda gençlerin dijital deneyimlerini yargılanmadan konuşabileceği alanlar açmak, aile içinde yalnızca çocukların değil yetişkinlerin ekran alışkanlıklarını da gözden geçirmek, gençlere toplumsal kararlarda gerçek söz ve sorumluluk vermek... Bunların her biri, ortak bir gelecek duygusunu güçlendirmek için atılabilecek adımlardır.

Atatürk'ü anmak benim için, yalnızca geçmişe dönüp minnet duymak değil; onun geleceğe yönelen bakışını bugünün sorumluluklarıyla birlikte düşünmektir. Bir zamanlar bir geometri kitabının sayfalarında, bir öğrencinin düşünmesini kolaylaştıracak sözcükler üzerinde emek verilmişti. Bugün ise karşımızda başka bir ihtiyaç duruyor: Gençlerle aramızdaki mesafeyi kapatacak, onları hem dinlememize hem de yaşadığımız dünyayı birlikte sorgulamamıza imkân verecek bir dil kurmak. Çünkü gençlerden bir geleceğe sahip çıkmalarını isterken, o geleceğin içinde kendilerine nasıl bir yer sunduğumuzu da konuşmak zorundayız. Onlara gerçekten kulak veriyor muyuz; yoksa yalnızca bizim duymak istediklerimizi söylemelerini mi bekliyoruz?

Belki de en sarsıcı soru şu: Gençlerin bu ülkeye aidiyetini sorgularken, biz onlara ait hissedebilecekleri, emek verebilecekleri ve değiştirebileceklerine inanabilecekleri bir ortak hayat ve bir ülke sunabiliyor muyuz?

TÜRK MİLLÎ KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR MÜCADELE: TÜRKİYELİLİK, ÜNİTER DEVLET VE ULUS DEVLETİN GELECEĞİ

Mehmet ÖZTÜRK

Bir milletin kimliğini değiştirmek, öncelikle onun kendisini tanımladığı kavramları değiştirmekle başlar. Türklük kavramının yerine Türkiyelilik söyleminin yerleştirilmesi etrafında yürütülen tartışmalar, basit bir terminoloji meselesi değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesini ve millî devlet anlayışını ilgilendiren temel bir siyasal ve fikrî meseledir.

MİLLÎ KİMLİĞİN YENİDEN TANIMLANMASI

Türkiye'de son yıllarda yoğunlaşan kimlik tartışmalarının merkezinde, Türk milletinin tarihsel ve siyasal kimliğinin yeniden tanımlanmasına yönelik arayışlar bulunmaktadır. Bu arayışlar kimi zaman etnik kimliklerin siyasal temsil talepleri, kimi zaman dinî aidiyetin millî kimliğin önüne geçirilmesi, kimi zaman da Türklük kavramının yerine Türkiyelilik kavramının ikame edilmesi üzerinden şekillenmektedir. Farklı düşünsel ve siyasal kaynaklardan beslenen bu yaklaşımların ortak tartışma alanı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda esas alınan millet anlayışıdır.

Meselenin özü, Türkiye'de yaşayan insanların farklı etnik, kültürel ve dinî özelliklere sahip olması değildir. Bir toplumun farklılıklar barındırması, tarihsel bir millet kimliğine sahip olmasına engel teşkil etmez. Asıl mesele, bu farklılıkların ortak bir millî kimlik içerisinde buluşmasını sağlayan tarihsel ve siyasal bağın zayıflatılmasıdır. Türk milliyetçiliği açısından bu sorunun cevabı açıktır: Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu milleti Türk milletidir. Bu gerçek, herhangi bir siyasi dönemin tercihi veya ideolojik bir söylemi değil, Cumhuriyet'in tarihsel kuruluş sürecinin ve millî egemenlik anlayışının temel unsurlarından biridir.

MİLLETİN ADI, DEVLETİN KURULUŞ İRADESİDİR

Türk milleti, tarihsel varlığı yüzyıllar öncesine uzanan, farklı coğrafyalarda devletler kurmuş, kendine özgü bir siyasi ve kültürel birikim meydana getirmiş tarihsel bir millettir. Anadolu'nun vatan hâline gelmesi, Osmanlı Devleti'nin son dönemindeki toplumsal ve siyasi dönüşümler, Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, bu tarihsel sürekliliğin önemli aşamalarını oluşturmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, bir imparatorluğun dağılmasının ardından herhangi bir coğrafi birlikteliğin kendiliğinden meydana getirdiği bir siyasi yapı değildir. İşgale karşı yürütülen Millî Mücadele'nin, millî iradenin ve bağımsızlık ülküsünün sonucudur. Bu mücadelenin siyasi öznesi, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde egemenlik hakkını yeniden tesis eden Türk milletidir.

Atatürk'ün millet anlayışı, biyolojik veya soy temelli bir aidiyete indirgenemeyecek ölçüde tarihsel, kültürel ve siyasi unsurlar içermektedir. Nitekim 1930 yılında ortaya koyduğu, "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkına Türk milleti denir." ifadesi, bu anlayışın açık bir tanımıdır.[1] 1924 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun 88. maddesinde yer alan, Türkiye ahalisine din ve ırk ayrımı gözetilmeksizin vatandaşlık bakımından Türk denileceğini belirten hüküm de bu anlayışın anayasal ifadesidir.[2]

Burada ortaya çıkan temel gerçek, Türklüğün yalnızca etnik kökeni ifade eden bir kavram olmadığıdır. Cumhuriyet'in vatandaşlık anlayışı içerisinde Türklük, ortak devletin ve milletin siyasi kimliğini de ifade etmektedir. Dolayısıyla Türk kimliğini yalnızca etnik bir aidiyete indirgeyerek daraltmak da bu kimliğin yerine başka bir kavram yerleştirmeye çalışmak da Cumhuriyet'in tarihsel ve siyasi bütünlüğünü eksik değerlendirmek anlamına gelir.

TÜRKİYELİLİK SÖYLEMİ VE MİLLÎ KİMLİĞİN İKAMESİ

Türkiyelilik kavramı etrafında yürütülen tartışmalar, Türk millî kimliğinin geleceği bakımından dikkatle incelenmesi gereken bir alan oluşturmaktadır. Çünkü burada mesele yalnızca yeni bir kavramın siyasi söyleme dâhil edilmesi değildir. Asıl mesele, bu kavramın Türklük kimliğinin yerine geçirilmek istenmesidir.

Bir devletin coğrafi adı ile o devleti meydana getiren milletin adı farklı kavramlardır. Türkiye, devletin ve ülkenin adıdır; Türk milleti ise bu devletin tarihsel ve siyasi kurucu milletidir. Bu iki kavramı birbirinin yerine kullanmak, devletin coğrafi varlığı ile milletin tarihsel kimliğini birbirine karıştırmaktadır. Türkiyelilik söylemi, Türklüğün yerine yeni bir üst kimlik olarak konumlandırıldığında, Türk milletinin ortak tarihsel hafızasının ve siyasi aidiyetinin yeniden tanımlanması gündeme gelmektedir.

Milletler yalnızca aynı coğrafyada yaşadıkları için millet olmazlar. Onları millet yapan; ortak tarih, ortak hafıza, kültür, dil, mücadele, kader ve gelecek ülküsüdür. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda bu unsurların siyasi karşılığı Türk milleti kimliği olmuştur.

Bu nedenle Türklüğün yerine Türkiyelilik kavramının geçirilmesini savunan yaklaşımlar, yalnızca bir kelime tercihi olarak değerlendirilemez. Bu tartışma, doğrudan doğruya ulus-devletin tarihsel meşruiyetini, kurucu millet anlayışını ve Cumhuriyet'in siyasi kimliğini ilgilendirmektedir.

ETNİK KİMLİK SİYASETİNİN AÇMAZI

Türkiye'nin toplumsal yapısı, farklı etnik ve kültürel unsurları tarih boyunca bünyesinde barındırmıştır. Bu durum, Türk milletinin tarihsel oluşumunun da bir parçasıdır. Ancak farklılıkların varlığı ile siyasetin etnik kimlikler üzerinden örgütlenmesi arasında önemli bir ayrım bulunmaktadır.

Demokratik bir hukuk devletinde vatandaşların etnik kökenleri, dilleri ve kültürel özellikleri nedeniyle ayrımcılığa uğramaması temel bir gerekliliktir. Fakat bu gereklilik, devletin ve milletin etnik kimlikler temelinde yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmaz.

Etnik kimliklerin siyasal rekabetin temel unsurlarına dönüştürülmesi, ortak vatandaşlık ve millet bilincinin yerini farklı aidiyetlerin alması riskini taşımaktadır. Bu yaklaşım, toplumsal farklılıkları yönetilebilir ve barışçıl bir çerçevede tutmak yerine, onları siyasi temsil ve egemenlik tartışmalarının merkezine yerleştirebilir.

Türk milliyetçiliğinin temel iddiası, farklı kökenlerden gelen vatandaşların ortak bir millet çatısı altında eşit biçimde yaşayabilmesidir. Bu anlayış, etnik farklılıkları inkâr etmez; fakat devletin siyasi yapısını etnik kategorilere göre şekillendirmeyi de kabul etmez. Çünkü millî birlik, farklılıkların ortadan kaldırılmasıyla değil, ortak bir millet kimliği içerisinde anlamlandırılmasıyla sağlanır.

SİYASAL DİNCİLİK VE MİLLÎ AİDİYETİN AŞINDIRILMASI

Türk millî kimliğinin karşı karşıya bulunduğu bir diğer tartışma alanı, dinî aidiyetin siyasal kimlik inşasının merkezine yerleştirilmesidir.

Türk milletinin tarihsel ve kültürel oluşumunda İslam'ın önemli bir yeri bulunmaktadır. Bununla birlikte dinî inanç ile siyasi iktidarın din üzerinden meşrulaştırılması aynı şey değildir. İnancın siyasi bir araç hâline getirilmesi, hem laik Cumhuriyet düzeni hem de ortak millî aidiyet açısından çeşitli sorunlar doğurabilmektedir. Siyasal dinciliğin toplumsal kimliği dinî aidiyet üzerinden tanımlama eğilimi, millî kimliğin ortaklaştırıcı rolünü geri plana itebilmektedir. Oysa Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi, vatandaşların dinî inançlarından bağımsız olarak eşit yurttaşlar kabul edildiği laik bir devlet düzenine dayanmaktadır.

Bir millete mensubiyetin ölçüsü mezhep, dinî yorum veya siyasi inanç olamaz. Türk milletinin ortak kimliği, belirli bir dinî anlayışın veya siyasi hareketin tekelinde değildir. Bu bakımdan Türk milliyetçiliğinin Cumhuriyetçi çizgisi, hem etnik ayrışma siyasetine hem de dinin siyasi kimlik inşasının aracı hâline getirilmesine karşı millî egemenlik ve laik hukuk düzenini esas almaktadır.

ÜNİTER DEVLET VE ULUS-DEVLETİN TARİHSEL TEMELLERİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte benimsenen üniter devlet modeli, ülke bütünlüğünün, egemenlik birliğinin ve ortak hukuk düzeninin temelini oluşturmuştur.

1982 Anayasası'nın 3. maddesi, Türkiye Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğunu, dilinin Türkçe olduğunu hükme bağlamaktadır. Anayasa'nın 66. maddesi ise Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin Türk olduğunu belirtmektedir.[3] Bu hükümler, devletin ülke ve millet bütünlüğü ile vatandaşlık bağının anayasal çerçevesini ortaya koymaktadır.

Üniter devletin temel özelliği, egemenliğin tek bir anayasal ve siyasi merkezde bulunmasıdır. Devletin ülke genelinde ortak hukuk düzenini uygulaması, kamu otoritesinin bütünlüğünü koruması ve vatandaşların eşit hukuki statüye sahip olması bu yapının temel unsurlarıdır.

Ulus-devlet ise yalnızca idari bir yapılanma değildir. Ortak siyasi aidiyet, millî egemenlik ve vatandaşlık bağı üzerine inşa edilen bir devlet anlayışıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda bu anlayışın temelinde Türk milleti bulunmaktadır. Bu nedenle üniter devletin geleceği ile Türk millî kimliğinin geleceği birbirinden bağımsız düşünülemez. Devletin egemenlik birliğinin zayıflatılması, etnik temelli siyasi statü arayışlarının kurumsallaştırılması ve ortak vatandaşlık anlayışının farklı siyasi aidiyetlere bölünmesi, Türkiye'nin kuruluş felsefesi bakımından önemli tartışmalar yaratmaktadır. Türk milliyetçiliğinin üniter devlet anlayışı, ülkenin bölünmez bütünlüğünü, millî egemenliği ve bütün vatandaşların hukuk önünde eşitliğini esas alır.

ZİYA GÖKALP VE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN FİKRÎ TEMELLERİ

Türk milliyetçiliğinin fikrî temelleri değerlendirilirken Ziya Gökalp'in düşünce dünyası özel bir önem taşımaktadır. Gökalp, milleti yalnızca biyolojik veya soy temelli bir topluluk olarak değil; ortak kültür, dil, ahlak ve toplumsal değerler etrafında şekillenen bir yapı olarak ele almıştır. Türkçülüğün Esasları adlı eserinde geliştirdiği hars ve medeniyet ayrımı, millî kültürün korunması ve geliştirilmesi bakımından önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır.[4]

Gökalp'in düşüncesinde millî kültür, milletin tarihsel sürekliliğinin ve toplumsal bütünlüğünün temel unsurlarından biridir. Bu yaklaşım, Türk milliyetçiliğinin yalnızca siyasi egemenlik meselesinden ibaret olmadığını; aynı zamanda dil, kültür, tarih ve ortak ülkü etrafında şekillenen bir millet tasavvuruna dayandığını göstermektedir.

Atatürk'ün Cumhuriyet'in kuruluşunda ortaya koyduğu milliyetçilik anlayışıyla Gökalp'in kültür ve millet düşüncesi arasında bu açıdan önemli fikrî kesişmeler bulunmaktadır. Türk milliyetçiliği, bu tarihsel ve fikrî birikimi günümüzün şartları içerisinde değerlendirerek millî kimliği, bağımsızlığı ve devlet bütünlüğünü savunmalıdır.

CUMHURİYETİN KURUCU FELSEFESİNE DÖNÜŞ

Bugün ihtiyaç duyulan fikrî tartışma, Türk milletinin kimliğini yeniden tanımlama arayışlarından ziyade Cumhuriyet'in kurucu felsefesini bütün boyutlarıyla yeniden değerlendirmektir.

Millî egemenlik, laiklik, üniter devlet ve ortak millet bilinci, Cumhuriyet'in birbirini tamamlayan temel unsurlarıdır. Bunlardan herhangi birinin diğerlerinden koparılması, Türkiye'nin kuruluşundaki siyasi ve tarihsel bütünlüğün eksik değerlendirilmesine yol açacaktır. Türk milliyetçiliği, bu ilkeleri geçmişe ait nostaljik değerler olarak değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğini ilgilendiren temel meseleler olarak ele almalıdır.

Türk milletinin ortak kimliğini savunmak, başka etnik kimlikleri reddetmek veya vatandaşlar arasında ayrım yapmak değildir. Farklı kökenlerden gelen bütün vatandaşların eşit hukuki statüyle ortak bir milletin mensupları olarak yaşamasını esas almaktır. Bu noktada milliyetçilik, yalnızca tarihî bir aidiyetin ifadesi değil, bağımsızlığın, millî egemenliğin ve devlet bütünlüğünün siyasi düşüncesidir.

TÜRK MİLLETİNİN ADI DA KİMLİĞİ DE TARİHSEL BİR GERÇEKTİR

Türkiye'de Türklük kavramı üzerinden yürütülen tartışmaların basit bir terminoloji meselesi olmadığı açıktır. Bu tartışmalar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu millet anlayışını, ulus-devlet yapısını ve millî egemenliğin tarihsel dayanaklarını doğrudan ilgilendirmektedir.

Türk milletinin ortak kimliğini etnik kimlikler üzerinden parçalamaya çalışan yaklaşımlar da dinî aidiyeti millî kimliğin yerine koyan siyasi anlayışlar da Türkiyelilik kavramını Türklüğün yerine geçirmeyi amaçlayan söylemler de Cumhuriyet'in kuruluş felsefesi çerçevesinde ele alınmalıdır.

Türkiye'nin geleceği, tarihsel kimliğinden uzaklaşarak yeni ve belirsiz aidiyetler üretmesinde değil; millî egemenliğini, üniter devlet yapısını, laik Cumhuriyet düzenini ve ortak millet bilincini koruyarak güçlendirmesindedir.

Bir milletin ortak adı yalnızca bir kelimeden ibaret değildir. O adın içerisinde tarih, hafıza, mücadele, fedakârlık ve gelecek ülküsü vardır. Türk milleti de bu tarihsel birikimin adıdır.

Türklük, siyasi hesapların veya dönemsel kimlik mühendisliği arayışlarının konusu yapılamaz. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu milletinin kimliği, tarihsel ve anayasal gerçekliğiyle ortadadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin adı Türkiye Cumhuriyeti'dir. Kurucu milleti Türk milletidir. Devletin temeli millî egemenlik, siyasi yapısı üniter devlet, kurucu ideali ise bağımsız ve millî Cumhuriyettir. Bu tarihsel ve siyasi gerçek, bir kimlik tartışmasının ötesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin varlık ve gelecek meselesidir.

DİPNOTLAR

[1] Atatürk'ün 1930 tarihli millet tanımı: "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkına Türk milleti denir." Atatürk Araştırma Merkezi, Milliyetçilik, Millî Birlik ve Beraberlik; ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı, Atatürk İlkeleri.

[2] 1924 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu, Kanun No. 491, 20 Nisan 1924, Madde 88.

[3] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, Madde 3 ve Madde 66.

[4] Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, Ankara, Matbuat ve İstihbarat Matbaası, 1923. Eserin ilk baskısı TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu'nda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Atatürk, Mustafa Kemal, Nutuk, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
2. Atatürk, Mustafa Kemal, Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları, Afet İnan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
3. Gökalp, Ziya, Türkçülüğün Esasları, Matbuat ve İstihbarat Matbaası, Ankara, 1923.
4. Gökalp, Ziya, Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak, İstanbul, 1918.
5. Türkiye Cumhuriyeti, Teşkilât-ı Esasiye Kanunu, Kanun No. 491, 1924.
6. Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.
7. Atatürk Araştırma Merkezi, Milliyetçilik, Millî Birlik ve Beraberlik, Ankara.
8. Atatürk Ansiklopedisi, Atatürk ve Milliyetçilik, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı.
9. Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Koleksiyonu, 1923 tarihli ilk baskı.
10. Merve Nur Akbay, "Türkçülüğün Esasları", Tarih Kritik Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, 2020.

İSTANBUL BARO SEÇİMLERİ BİR UYARIDIR! SİYASET BU MESAJI ALIR MI?

Zafer GÜLMEZ

İSTANBUL BAROSU SEÇİMLERİNDEN TÜRKİYE'NİN GELECEĞİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME

İstanbul barosu seçim sonucunu öğrendiğim gece rahat uyudum. O gece rahat uyudum, sabah da aynı duyguyla uyandım. Çünkü İstanbul Barosu seçimlerinde ortaya çıkan tablonun, yalnızca bir meslek kuruluşunun yönetimini belirleyen sonuçtan ibaret olmadığını düşünüyorum. Bu seçim, Türkiye'nin geleceğine ilişkin farklı düşüncelerin, ideolojik yaklaşımların ve devlet anlayışlarının da tartışıldığı bir zemine dönüştü.

Benim açımdan asıl dikkat çekici olan, farklı siyasi ve düşünsel geleneklerden gelen insanların Cumhuriyetin kurucu değerleri, Atatürkçülük, Türk milliyetçiliği, millî egemenlik ve üniter devlet anlayışı gibi başlıklarda ortak hassasiyetler etrafında buluşabilme ihtimalinin görünür hâle gelmesiydi. Bu tablo bana önemli bir soruyu düşündürdü: Türkiye'de farklı siyasi adreslerde bulunan millî ve Cumhuriyetçi düşünceler, ortak değerler etrafında yeni bir siyasal zemin oluşturabilir mi? İstanbul Barosu seçimlerini değerlendirirken üzerinde durulması gereken asıl mesele de budur.

BARO SEÇİMLERİ: BİR MESLEK KURULUŞUNUN ÖTESİNDE

25 Ekim 2026 tarihinde gerçekleştirilen İstanbul Barosu seçimleri, yalnızca bir meslek örgütünün yönetimini belirleyen olağan bir seçim olarak okunmamalıdır.

Barolar, hukuk devletinin, savunma hakkının ve yargı bağımsızlığının temel kurumlarıdır. Ancak baroların toplumsal ve siyasal tartışmalardaki yeri de göz ardı edilemez. Çünkü hukuk, yalnızca kanun maddelerinden ibaret değildir; aynı zamanda devletin nasıl yönetileceği, vatandaşın devlet karşısındaki konumu ve toplumun hangi ortak değerler etrafında yaşayacağıyla doğrudan ilgilidir.

Bu nedenle İstanbul Barosu seçimlerinde ortaya çıkan tablo, hukuk camiasının kendi içindeki bir tercih olmanın ötesinde, Türkiye'deki düşünsel ayrışmalar ve ortaklaşma imkânları bakımından da değerlendirilmelidir. Seçim sonuçlarında Ümit Kocasakal'ın 10.227 oyla ve yüzde 34,05 oranıyla birinci sırada yer alması, bu değerlendirmeyi daha da anlamlı kılmaktadır.

Bu sonuçlar, tek başına bütün Türkiye'nin siyasi eğilimlerini ölçmez. Ancak hukuk camiasındaki belirli bir düşünsel yönelimin toplumsal dayanışma ile görünür bir karşılık bulduğunu ortaya koyar.

FARKLI ADRESLER, KESİŞEN DEĞERLER

Seçim sürecinin en dikkat çekici taraflarından biri, farklı siyasi ve düşünsel geleneklerden gelen adayların varlığına rağmen, Cumhuriyetin temel değerleri konusunda geniş bir ortak hassasiyet alanının görünür hâle gelmesidir. İbrahim Özden Kaboğlu dışındaki 9 adayın önemli bir bölümünün söylem ve yaklaşımında; Cumhuriyetin kurucu felsefesi, Atatürkçülük, millî egemenlik ve üniter devlet yapısı gibi başlıklarda kesişen noktalar bulunması, üzerinde durulması gereken bir gelişmedir. Elbette bu durum, söz konusu adayların aynı siyasi çizgiye veya ideolojik kimliğe sahip oldukları anlamına gelmez. Her birinin kendi siyasi ve düşünsel farklılıkları vardır. Ancak farklılıkların varlığı, ortak değerler etrafında buluşma ihtimalini ortadan kaldırmamaktadır.

Bence seçimlerin asıl önemi de bu noktada yatmaktadır. Türkiye'de uzun zamandır siyasi farklılıklar, ortak değerlerin önüne geçirilmiş; aynı ülkenin geleceğine ilişkin kaygı taşıyan insanlar birbirinden uzaklaştırılmıştır. Oysa Cumhuriyetin temel nitelikleri, millî egemenlik, laiklik, üniter devlet ve bağımsızlık gibi konular, günlük siyasi rekabetin üzerinde tutulması gereken ortak hassasiyetlerdir. İstanbul Barosu seçimleri, farklı siyasi adreslerde bulunan insanların bu ortak hassasiyetler etrafında bir araya gelebileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE ATATÜRKÇÜLÜK: TOPLUMSAL KARŞILIĞI ARTAN BİR ORTAK ZEMİN

Türkiye'de milliyetçilik, çoğu zaman dar siyasi tanımlara ve kalıplara sıkıştırılmaya çalışılıyor. Oysa Türk milliyetçiliği, tarihsel ve düşünsel birikimi itibarıyla bundan çok daha geniş bir kavramdır.

Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı; etnik ayrışmayı değil ortak vatandaşlığı, ayrıcalığı değil eşitliği, bağımlılığı değil tam bağımsızlığı, parçalanmayı değil millî birliği esas alır. Bu anlayışın merkezinde millî

egemenlik, laik Cumhuriyet, çağdaşlaşma, ulusal bağımsızlık ve ortak gelecek bilinci bulunmaktadır. Dolayısıyla Atatürkçülük ile Cumhuriyetin millî karakterini esas alan Türk milliyetçiliği arasında güçlü bir düşünsel kesişim alanı vardır. Bu kesişim, farklı siyasi geleneklerin ortak bir demokratik ve anayasal zeminde buluşabilmesi açısından da önem taşır.

Toplumsal araştırmalarda ortaya çıkan bazı veriler de bu tartışmayı anlamlı kılmaktadır. GENAR araştırmasında kendisini Atatürkçü olarak tanımlayanların oranının yüzde 30,1; Türk milliyetçisi olarak tanımlayanların oranının ise yüzde 26,1 olduğu aktarılmaktadır. Bu iki oran, toplumda Atatürkçü ve Türk milliyetçisi kimliklerin güçlü bir karşılığı bulunduğuna işaret etmektedir. Ancak bu kategorilerin birbirini dışlamadığı ve aynı kişilerin her iki tanımlamayı da benimseyebileceği unutulmamalıdır. Dolayısıyla oranları doğrudan toplayarak birbirinden bağımsız bir seçmen kitlesi varmış gibi değerlendirmek doğru değildir.

Veri Enstitüsü tarafından yayımlanan "Türkiye'de Milliyetçiliğin Farklı Veçheleri" başlıklı araştırmada ise milliyetçilik farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. Araştırmada güvenlik milliyetçiliği 4,3; cumhuriyetçi milliyetçilik 4,1; Türk dünyası milliyetçiliği 3,6; yayılmacı milliyetçilik 3,5; İslamcı-Osmanlıcı milliyetçilik 3,4; sokak milliyetçiliği 3,1 ve Batı karşıtı milliyetçilik 3,0 ortalama puanlarla değerlendirilmiştir. Bu veriler, milliyetçiliğin Türkiye'de tek boyutlu bir siyasi kimlik olmadığını; güvenlik, Cumhuriyet, Türk dünyası ve devlet anlayışı gibi farklı başlıklar üzerinden toplumsal karşılık bulduğunu göstermektedir. Özellikle cumhuriyetçi milliyetçiliğin yüksek puan alması, Atatürk'ün kurucu felsefesiyle millî kimlik arasında kurulabilecek ortak zeminin önemini ortaya koymaktadır.

Elbette hiçbir araştırma tek başına seçim sonuçlarını veya toplumun tamamının siyasi tercihlerini açıklayamaz. Ancak farklı araştırmalarda görülen bu eğilimler, Türk Milliyetçiliğinin ve Cumhuriyetçi hassasiyetlerin siyasi aktörler tarafından dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

MİLLÎ DEVLET, ÜNİTER YAPI VE HUKUK DEVLETİ

Türkiye Cumhuriyeti, millî egemenlik esasına dayanan üniter bir devlettir. Bu yapı, yalnızca idari bir tercih değil, Cumhuriyetin kuruluş felsefesinin ve ortak vatandaşlık anlayışının temel unsurlarından biridir.

Anayasa'nın ilk dört maddesinde güvence altına alınan Cumhuriyetin temel nitelikleri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, laiklik ve demokratik hukuk devleti ilkeleri, siyasi tartışmaların ötesinde korunması gereken anayasal değerlerdir. Bu çerçevede millî birlik ve beraberliği zayıflatabilecek ayrıştırıcı yaklaşımlara karşı durmak, farklı kimlikleri ve düşünceleri ortak vatandaşlık hukukunda buluşturmak önemlidir.

Hukuk devleti, yalnızca siyasi iktidarın değil, bütün kamu kurumlarının ve meslek kuruluşlarının da bağlı olduğu ortak bir ilkedir. Baroların görevi de bu ilkelerin korunmasına katkı sunmak, savunma hakkını güçlendirmek ve yargı bağımsızlığının yanında durmaktır. İstanbul Barosu seçimlerinde ortaya çıkan tartışmaların bir başka boyutu da budur: Baroların ideolojik mücadelelerin aracı hâline gelmeden, hukukun üstünlüğünü ve mesleki bağımsızlığı esas alan bir kurumsal yapıya sahip olması gerekmektedir.

Cumhuriyetçi ve millî hassasiyetlerin savunulması, hukukun evrensel ilkelerinden uzaklaşmayı değil; tam tersine hukuk devletini, eşit vatandaşlığı ve anayasal düzeni güçlendirmeyi gerektirir.

İSTANBUL BAROSU SEÇİMLERİ TÜRKİYE SİYASETİNE NE SÖYLÜYOR?

İstanbul Barosu seçimlerinin siyasi açıdan önemli tarafı farklı siyasi çevrelerde bulunan insanların ortak hassasiyetler etrafında buluşma ihtimalini göstermesidir. Türkiye'nin siyasi geleceği açısından asıl mesele de budur. Bugün iktidar ve muhalefet, toplumdaki değişen beklentileri doğru okumak zorundadır. Millî egemenlik, Cumhuriyetin kurucu değerleri, Atatürkçülük, üniter devlet ve bağımsızlık gibi konuların toplumun önemli bir kesimi için taşıdığı anlam göz ardı edilemez. Bu değerleri yalnızca seçim dönemlerinde hatırlamak veya siyasi söylemin bir parçası olarak kullanmak yeterli değildir. Siyasi partilerin programlarında, kadrolarında, politikalarında ve devlet yönetimine ilişkin yaklaşımlarında bu hassasiyetleri gerçek anlamda karşılamaları gerekir.

Baro seçimleri elbette genel seçim değildir. İstanbul Barosu üyelerinin tercihlerinden hareketle bütün seçmenlerin siyasi yönelimleri hakkında kesin sonuçlara varılamaz. Ancak bu seçim, belirli düşünsel eğilimlerin ve ortak hassasiyetlerin toplumsal dayanışma ile bir karşılık bulabildiğini göstermesi bakımından siyasete önemli bir işaret sun-

maktadır. Özellikle "yüzde 50+1" esasına dayanan Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'nde, farklı siyasi geleneklerin ortak değerler etrafında buluşabilmesi yalnızca düşünsel değil, aynı zamanda siyasi bir önem taşımaktadır.

Türkiye'nin geleceğini belirleyecek olan, birbirini dışlayan siyasi kampların büyümesi değil; Cumhuriyetin temel değerlerinde, millî egemenlikte ve hukuk devletinde ortaklaşabilen bir siyasal iradenin ortaya çıkabilmesidir.

BİRDER'İN PERSPEKTİFİ: YENİ NESİL İTTİHATÇILIK

BİRDER'in düşünsel yaklaşımının merkezinde yer alan "Yeni Nesil İttihatçılık", tam da bu noktada anlam kazanmaktadır.

İttihatçılık, tarihsel birikimi ve tecrübeleriyle birlikte değerlendirilmesi gereken bir düşünce ve siyaset geleneğidir. Burada amaç, geçmişte yaşanan her uygulamayı bugüne taşımak veya tarihsel dönemi bütün yönleriyle idealize etmek değildir. Asıl mesele, tarihsel tecrübelerden hareketle günümüz Türkiye'sinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek çağdaş bir düşünce zemini oluşturmaktır.

Yeni Nesil İttihatçılık; millî egemenliği, tam bağımsızlığı, güçlü devlet kurumlarını, kurumsal aklı, çağdaşlaşmayı ve millî bilinci esas alan bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım, kişisel ve dar siyasi çıkarların üzerinde ortak millî menfaatleri gözeten; devletin kurumsal kapasitesini güçlendirmeyi, toplumsal dayanışmayı geliştirmeyi ve Türkiye'nin geleceğine ilişkin ortak bir hedef oluşturmayı amaçlayan bir düşünce anlayışıdır. BİRDER açısından mesele, yalnızca Türk Milliyetçiğine dair söylemler üretmek değildir. Bu düşünceleri kurumsal bir programa, eğitim faaliyetlerine, fikrî üretime ve toplumsal karşılığı olan bir siyasal anlayışa dönüştürebilmektir. İstanbul Barosu seçimlerinde görünür hâle gelen ortak hassasiyetler de bu bakımdan önemlidir. Çünkü Türkiye'nin ihtiyacı, birbirinden farklı düşünceleri tek bir kalıba sokmak değil; ortak millî değerler etrafında birlikte hareket edebilecek bir anlayışı geliştirmektir. Yeni Nesil İttihatçılık; "Geçmişin birikimini geleceğin ihtiyaçlarıyla buluşturma iddiasıdır."

BARO SANDIĞI BİR UYARIDIR

Türkiye'nin ihtiyacı, birbirini tüketen siyasi tartışmaların ötesinde, millî egemenliği, Cumhuriyetin kurucu felsefesini ve devletin bağımsızlığını esas alan yeni bir düşünsel ve kurumsal anlayıştır. BİRDER'in "Yeni Nesil İttihatçılık" yaklaşımının üzerinde durduğu mesele de tam olarak budur: Geçmişin tarihsel birikimini günümüzün ihtiyaçlarıyla buluşturmak, millî bilinci güçlendirmek ve geleceğin Türkiye'sine ilişkin söz söyleyebilecek bir düşünce zemini oluşturmak.

İstanbul Barosu seçimleri bu açıdan yalnızca hukuk camiasına ait bir gelişme olarak görülmemelidir. Siyasi aktörlere, toplumdaki ortak hassasiyetleri ve değişen beklentileri yeniden değerlendirme ihtiyacını hatırlatan bir örnektir. Benim o gece rahat uyumamın nedeni de yalnızca bir adayın kazanmış olması değildi. Farklı siyasi ve düşünsel çevrelerin ortak değerler etrafında buluşabileceğine dair bir ihtimalin görünür hâle gelmesiydi.

Baroda oluşan sinerji siyasette de karşılık bulabilir. Farklılıkları bir kenara bırakıp ortak hassasiyetlerde buluşanların verdiği mesaj nettir: "Milletin kırmızı çizgilerini görmezden gelen, millî hassasiyetleri küçümseyen ve bu iradeyi doğru okuyamayan iktidar da muhalefet de sandıkta kaybetmeye mahkûmdur."

Peki Türkiye'nin ortak geleceğini önceleyen bir siyasal ortaklaşma mümkün müdür? Bu sorunun cevabı, siyasi aktörlerin ve toplumun bu ortak değerleri nasıl değerlendireceğinde saklıdır. Çünkü baro sandığından çıkan sonuç, yalnızca kazananı değil, Türkiye'nin geleceğine ilişkin hangi değerlerin tartışılması gerektiğini de gündeme taşımıştır. Baro sandığı bir uyarıdır; siyaset bu mesajı alır mı dersiniz? Pek tabii, bunu zaman gösterecek.

KUVVETLER AYRILIĞI

Doğan ÖZTÜRK

Kuvvetler ayrılığı ilkesi, modern Batı anayasa hukukunun temel bir kazanımı olarak kabul edilse de bu anlayışın özü Türk devlet geleneğine kesinlikle yabancı değildir. Türk milleti, tarih boyunca iktidarı sınırlandırma ve denetleme bilincine sahip olmuştur. Orhun Abideleri'ndeki töre ile il dengesi ve Kutadgu Bilig'deki adalet dairesi tasavvuru, gücün keyfiyetini dizginleyen temel referanslardır. Kadim Türk töresinde kağan dahi mutlak ve kuralsız bir kudret sahibi değildir; kurultaya danışır, töreye riayet ederdi.

Siyaset bilimi ve anayasa hukukunun temel taşlarından biri olan kuvvetler ayrılığı; devletin üç temel egemenlik erki olan yasama, yürütme ve yargının birbirinden bağımsız organlara devredilmesini, bu organların birbirini frenleyip denetlemesini öngörür. Temel hedef; siyasi gücün tek bir elde toplanmasını engelleyerek keyfi yönetimin önüne geçmek, böylece bireysel hak ve hürriyetleri teminat altına almaktır. Antik çağlardan bu yana tiranlığı ve mutlakıyeti sınırlandırmak amacıyla düşünen filozoflar, hukukçular ve sosyal bilimciler, insan onuru ve adalet namına bu ilkeyi yüzyıllar boyu ilmek ilmek inşa etmiştir.

Ne var ki Türkiye, özellikle son çeyrek asırda bilimsel hiçbir dayanağı olmayan modellerin deneme tahtası haline getirilmiştir. 2017 anayasa değişikliğiyle yürürlüğe konan ve kamuoyuna "hızlı karar alma" vaadiyle sunulan "Türk Tipi Başkanlık Sistemi" adı altındaki Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, pratikte kuvvetler ayrılığını tasfiye ederek katı bir kuvvetler birliği düzeni yaratmıştır. Gelişmiş medeniyetlerin asırlardır geliştirerek uyguladığı denge mekanizmaları bir kenara itilmiş; henüz onuncu yılını dahi doldurmadan çöken bu rejim, ağır faturasını siyasi seçkinlere değil doğrudan Türk milletine ödetmeye başlamıştır.

Yasama, yürütme ve yargının tek merkezde toplanması, toplumun ve devlet mekanizmasının her alanında ağır bir basınca ve nihayetinde kurumsal patlamalara yol açmaktadır. Son dönemde yaşanan büyük fon ve finans vurgunlarında denetim mekanizmalarının çalışmaması, yüz binlerce insanın mağdur edilmesi bu denetimsizliğin somut bir sonucudur. Göz göre göre, adeta "görenin görmezden, duyanın duymazdan geldiği" bir vurdumduymazlıkla Türk milleti küçük bir zümre tarafından ekonomik cendereye sokulmuş, Türk devletinin mali omurgası derin yaralar almıştır. Zira denetlenmeyen ve tek bir merkezde yoğunlaşan güç, hata yapmaya mahkûmdur. Yanlışa sapan bir yürütmeyi frenleyecek bağımsız bir meclis ve adil bir yargı yoksa bedeli şahıslar değil, bizzat millet ve devlet öder.

Mevcut sistemde kanun yapma yetkisi biçimsel olarak Meclis'e ait görünse de torba yasalar, Meclis dışından dikte edilen teklifler ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile yasama organı fiilen yürütmenin güdümüne sokulmuştur. Gensoru ve sözlü soru önergesi gibi en temel denetim araçları yürürlükten kaldırılmış; milletvekillerinin yürütmeyi sorgulama kabiliyeti ortadan kaldırılmıştır. HSK ve Anayasa Mahkemesi'nin üye yapısının doğrudan ya da dolaylı olarak Cumhurbaşkanı ve partisi tarafından belirlenmesi, yargıyı iktidarın siyasi ajandasına karşı tamamen savunmasız bırakmıştır. Dahası, üst düzey bürokratların tek bir imza ile geceden sabaha görevden alınıp atanabilmesi devlet hafızasını silmiş, kurumsal kültürü aşındırmış ve liyakat ilkesini felce uğratmıştır. Oysa denetimsiz ve tek taraflı bir yönetim anlayışı, Türk devlet felsefesinin temelinde yatan "istişare" ve "meşveret" ruhuna taban tabana zıttır.

Merhum Erol Güngör'ün sosyolojik ve düşünsel mirasında devlet yönetimi, bürokrasi ve münevverler meselesi merkezi bir yer tutar. Güngör, Türk modernleşmesini irdelerken meseleyi salt rejim ve ideoloji tartışmalarına indirgememiş; devlet çarkının işleyişi ve yönetici elitlerin zihniyeti üzerinden tahlil etmiştir. Ona göre bir devleti ayakta tutan şey hamasi sloganlar ya da kişisel karizmalar değil; görevini ahlak, ehliyet ve köklü bir devlet terbiyesiyle icra eden bağımsız bürokrasidir. Bu tespit dahi bizi kaçınılmaz olarak kuvvetler ayrılığına götürür.

Türk devleti, telafisi mümkün olmayan daha büyük tahribatlarla karşılaşmadan bu çarpık yönetim modelini geride bırakmalıdır. Yasama, yürütme ve yargının gerçek manada bağımsız ve birbirini denetleyebildiği kuvvetler ayrılığı ilkesi derhal ihya edilmeli; Gazi Meclis yeniden millet iradesinin ve denetimin merkezi haline getirilmelidir.

V FOR VENDETTA: 5 KASIM'I HATIRLA, ÖZGÜRLÜĞÜ UNUTMA

Muhammed Niyazi ALPAY

Bir maskenin ardındaki fikir, korkunun gölgesindeki toplum ve özgürlüğün gerçek anlamı üzerine...

"Remember, remember, the fifth of November."

"Hatırla, hatırla, 5 Kasım'ı hatırla."

Bazı filmler vardır, izlendikten kısa bir süre sonra unutulur. Bazıları ise üzerinden yıllar geçmesine rağmen zihnimizde yaşamaya devam eder. *V for Vendetta*, yalnızca sürükleyici hikâyesiyle değil; özgürlük, adalet, korku, iktidar ve bireyin toplum karşısındaki sorumluluğu üzerine sordurduğu sorularla da bu ikinci grupta yer alıyor.

Film, geleceğin İngiltere'sinde geçen karanlık bir hikâyeyi anlatırken aslında insanlık tarihinin çok eski bir meselesini yeniden gündeme getiriyor: **Güvenlik ve düzen adına özgürlüklerden ne kadar vazgeçilebilir?**

2005 yılında tamamlanan ve 2006'da sinemalarda gösterime giren *V for Vendetta*, ABD, Birleşik Krallık ve Almanya ortak yapımı bir distopya filmidir. Yönetmen koltuğunda James McTeigue otururken senaryosu, *Matrix* serisiyle tanıdığımız Wachowski kardeşlerin imzasını taşır. Film, Alan Moore'un yazdığı ve David Lloyd'un çizimleriyle hayat bulan aynı adlı çizgi romandan uyarlanmıştır.

Başrollerinde Hugo Weaving, Natalie Portman, Stephen Rea ve John Hurt'ün bulunduğu yapım, bir devrim hikâyesinin ötesine geçerek bireyin özgür iradesini, devlet gücünün sınırlarını ve toplumların korkuyla nasıl yönlendirilebildiğini sorgular.

> **SPOİLER UYARISI:** Yazının bundan sonraki bölümü filmin hikâyesine ve finaline ilişkin önemli spoiler'lar içermektedir. Filmi henüz izlemeyenlere önce filmi izlemelerini, ardından bu değerlendirmeyi okumalarını tavsiye ederim.

KORKUNUN HÜKÜM SÜRDÜĞÜ BİR İNGİLTERE

V for Vendetta, savaşların, toplumsal krizlerin ve büyük bir salgının ardından otoriter bir yönetimin hâkim olduğu İngiltere'de geçiyor.

Ülkeyi Norsefire adındaki faşist parti yönetmektedir. Yüksek Şansölye Adam Sutler liderliğindeki bu rejim, toplumsal düzeni koruma iddiasıyla insanların gündelik hayatının neredeyse her alanını denetim altına almıştır.

Sokağa çıkma yasakları, sansür, propaganda, gizli polis teşkilatı ve sürekli gözetim, bu yeni düzenin sıradan parçaları hâline gelmiştir. Hükümetin belirlediği sınırların dışında düşünmek, konuşmak veya yaşamak ciddi sonuçlar doğurabilmektedir.

Farklı inançlara, kimliklere ve düşüncelere sahip insanlar baskıyla karşı karşıyadır. Medya, kamuoyunu özgürce bilgilendiren bir araç olmaktan uzaklaşmış, iktidarın toplumu yönlendirmek için kullandığı bir mekanizmaya dönüşmüştür.

Ancak bu düzenin en güçlü silahı ne polis ne de ordudur.

Asıl silah korkudur.

Çünkü korkan bir toplum, zamanla yalnızca konuşmaktan değil, sorgulamaktan da vazgeçebilir. Başlangıçta olağanüstü kabul edilen uygulamalar, yeterince uzun sürdüğünde gündelik hayatın sıradan bir parçası olarak görülmeye başlanabilir.

Film bize tam da bunu gösterir: Özgürlük her zaman tek bir kararla ortadan kalkmaz. Bazen küçük tavizlerle, bazen alışkanlıklarla, bazen de sessizliğin giderek yaygınlaşmasıyla kaybedilir.

BİR MASKENİN ARDINDAKİ ADAM: V

Hikâyenin merkezinde, geçmişi sırlarla dolu, yüzünü Guy Fawkes maskesiyle gizleyen V bulunmaktadır.

V, geçmişte Larkhill adlı bir tesiste devletin gizli deneylerine maruz bırakılmış insanlardan biridir. Bu deneyler sonucunda fiziksel ve psikolojik açıdan ağır travmalar yaşamış, vücudu yanık izleriyle kaplanmıştır.

Ancak onu sıradan bir intikam karakterinden ayıran şey yalnızca yaşadıkları değildir.

V, edebiyata, müziğe, tiyatroya, sanata ve felsefeye büyük ilgi duyan, kendisini anarşist düşüncelerle tanımlayan karmaşık bir karakterdir. Bir yandan özgürlüğü savunurken diğer yandan hedeflerine ulaşmak için şiddete başvurması, karakterin en önemli ahlaki çelişkisini oluşturur.

V'nin taktığı maske, 1605 yılında İngiltere Parlamentosunu havaya uçurmayı amaçlayan ve başarısızlıkla sonuçlanan Barut Komplosu'nun en çok tanınan isimlerinden Guy Fawkes'ı temsil eder.

Tarihte Guy Fawkes'ın amacı modern anlamda demokratik bir özgürlük mücadelesi vermek değildi. Komplo, dönemin dinî ve siyasi çatışmalarıyla bağlantılıydı. Ancak film, onun yüzünü tarihsel bağlamından çıkararak otoriteye karşı direnişin sembolüne dönüştürür.

V için maske yalnızca kimliğini saklayan bir nesne değildir.

Bir fikrin yüzüdür.

Film boyunca V'nin gerçek yüzünü göremeyiz. Maskesinin ardındaki insanın kim olduğu giderek önemini kaybeder. Önemli olan, temsil ettiği düşüncenin başkalarında nasıl karşılık bulduğudur.

Burada film, izleyiciye önemli bir soru yöneltir:

Bir düşüncenin gücü, onu savunan kişiden mi gelir, yoksa o düşüncenin insanların hayatında bulduğu karşılıktan mı?

EVEY HAMMOND: KORKUDAN ÖZGÜRLÜĞE

Hikâyenin bir diğer önemli karakteri, Natalie Portman'ın canlandırdığı Evey Hammond'dur.

Evey, başlangıçta siyasi mücadelelerden uzak durmaya çalışan, geçmişte ailesinin yaşadığı acılar nedeniyle korkuyla yaşamayı öğrenmiş genç bir kadındır.

Bir gece sokağa çıkma yasağını ihlal ettiği sırada gizli polis teşkilatının üyeleri tarafından tacize uğrar. Tam bu sırada V ortaya çıkar ve onu kurtarır.

Bu karşılaşma, Evey'nin hayatını bütünüyle değiştirecek olayların başlangıcıdır.

V'nin dünyasına girdikçe yaşadığı toplumun gerçeklerini, rejimin gizlediği olayları ve insanların korku nedeniyle kabullendiği düzeni daha yakından görmeye başlar.

Ancak Evey'nin dönüşümü kolay gerçekleşmez.

Filmin en sarsıcı bölümlerinden birinde Evey, bir hapishanede tutulduğuna ve ağır işkencelere maruz kaldığına inanır. Daha sonra bütün bu sürecin V tarafından kurgulandığını öğrenir.

V, Evey'yi ölüm korkusundan kurtarmak ve özgürlüğün anlamını kavratmak istediğini düşünmektedir.

Fakat burada önemli bir ahlaki sorun vardır: Bir insanı özgürleştirmek amacıyla onun iradesini yok saymak, gerçekten özgürlüğü savunmak mıdır?

Filmin en güçlü yönlerinden biri de budur. V'nin yaptıklarını yalnızca kahramanlık olarak sunmak yerine, izleyiciyi yöntemleri üzerine düşünmeye zorlar.

Çünkü **haklı olduğuna inanılan bir amaç, kullanılan her yöntemi kendiliğinden haklı hâle getirmez.**

Evey'nin yaşadığı dönüşüm ise filmin temel düşüncelerinden birini ortaya koyar: Özgürlük yalnızca dışarıdan kazanılan bir hak değil, insanın kendi korkularıyla yüzleşmesini de gerektiren bir bilinçtir.

5 KASIM: BİR TARİHTEN DAHA FAZLASI

Filmin hafızalara kazınan cümlesi şüphesiz şudur:

"Remember, remember, the fifth of November."

Türkçesiyle, "Hatırla, hatırla, 5 Kasım'ı hatırla."

5 Kasım 1605, İngiltere tarihindeki Barut Komplosu'nun ortaya çıkarıldığı gündür.

V, yüzyıllar önce yaşanan bu olayın sembolik anlamından yararlanarak kendi mücadelesinin merkezine aynı tarihi yerleştirir.

İlk olarak Londra'nın önemli simgelerinden Old Bailey Adliye Binası'nı havaya uçurur. Ardından devlet televizyonunun yayınını ele geçirerek halka seslenir ve bir yıl sonra, 5 Kasım'da Parlamento Binası önünde toplanmaları çağrısında bulunur.

V'nin amacı yalnızca belirli binaları ortadan kaldırmak değildir. O, insanların sorgulama yeteneğini yeniden kazanmasını ve korkuya dayalı düzeni kabullenmekten vazgeçmesini istemektedir.

Ancak burada bir ayrım yapmak gerekir.

Filmdeki patlamalar, suikastlar ve sabotajlar sinematik anlatının parçasıdır. Bunların gerçek hayatta meşru bir siyasi mücadele yöntemi olarak kabul edilmesi gerekmez. Şiddetin yol açabileceği sonuçlar, savunulan düşünceden bağımsız olarak değerlendirilmelidir.

Buna karşılık filmin hafıza, katılım ve bireysel sorumluluk üzerine kurduğu düşünsel tartışma, gerçek dünyada da anlamlıdır.

Çünkü toplumların geçmişlerini hatırlamaları, yalnızca yaşanan olayları tekrar anmaları için değil, o olaylardan ders çıkarabilmeleri için de önemlidir.

TÜRKİYE'DEN BAKINCA: DEMOKRASİ, HAFIZA VE ÖZGÜRLÜK

V for Vendetta her ne kadar geleceğin İngiltere'sinde geçse de gündeme getirdiği sorular yalnızca İngiliz toplumuna ait değildir.

Türkiye'nin siyasi ve toplumsal tarihinde de demokrasi, özgürlük, güvenlik ve devlet-toplum ilişkileri üzerine önemli deneyimler bulunmaktadır.

Özellikle 12 Eylül 1980 askerî darbesi ve sonrasında yaşananlar, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının bireyler ve toplum üzerinde ne kadar derin izler bırakabileceğini göstermiştir.

15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi ise demokratik kurumların ve anayasal düzenin korunmasının önemini bir kez daha gündeme getirmiştir.

Elbette bu tarihsel olayların nedenleri, koşulları ve sonuçları birbirinden farklıdır. Bunları filmde anlatılan kurgusal rejimle eş tutmak doğru olmaz.

Ancak her biri bize ortak bir düşünme alanı sunar: **Demokrasi yalnızca belirli dönemlerde kullanılan bir oy hakkından ibaret değildir. Aynı zamanda hukuk kurallarının, temel hakların, demokratik kurumların ve toplumsal sorumluluğun birlikte yaşatılmasıdır.**

Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesi, Cumhuriyetin nitelikleri arasında demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti ilkesine yer verir. 26.

maddesi ise düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünü güvence altına alır.

Bu ilkeler yalnızca hukuk metinlerinde yer alan ifadeler değildir. Bir toplumda farklı görüşlerin barış içinde bir arada yaşayabilmesinin de temelini oluşturur.

Bir ülkede insanların aynı düşünceyi paylaşması beklenemez. Demokrasi de zaten herkesin aynı fikirde olması üzerine kurulmaz.

Asıl mesele, birbirinden farklı düşünen insanların birbirlerinin haklarına saygı gösterebilmesidir.

Türkiye'de zaman zaman gündeme gelen ifade özgürlüğü, medya, toplumsal gösteriler, kamu güvenliği ve yargı bağımsızlığı tartışmalarına da bu açıdan bakılabilir.

Bir toplumun güvenlik ihtiyacı ile bireylerin özgürlük talepleri arasında nasıl bir denge kurulmalıdır? Kamu düzeni korunurken temel haklar nasıl güvence altında tutulmalıdır? Çoğunluğun tercihleri ile azınlıkta kalanların hakları nasıl birlikte korunabilir?

Bunlar yalnızca Türkiye'nin değil, bütün demokratik toplumların üzerinde düşünmesi gereken sorulardır.

Filmin düşündürücü tarafı da burada ortaya çıkar.

V for Vendetta bize belirli bir ülkenin, siyasi görüşün veya yönetimin haklı ya da haksız olduğunu söylemekten daha geniş bir tartışma alanı sunar.

Demokratik değerlerin korunması, yalnızca yönetenlerin değil, yönetilenlerin de ortak sorumluluğudur.

MEDYA, GERÇEKLİK VE TOPLUMSAL ALGI

Filmde dikkat çeken bir başka konu da medyanın gücüdür.

Norsefire yönetimi, televizyon yayınları aracılığıyla insanların hangi olaylardan haberdar olacağını ve bu olayları nasıl yorumlayacağını büyük ölçüde kontrol etmektedir.

Hükümetin söylemleri sürekli tekrarlanırken farklı görüşler kamusal alandan uzaklaştırılır. Böylece insanların gerçeğe ulaşma imkânı giderek daralır.

Bu durum günümüz dünyasında medya okuryazarlığının ne kadar önemli olduğunu hatırlatır.

Üstelik bugün bilgiye erişim konusunda geçmişe kıyasla çok daha fazla imkâna sahibiz. İnternet, sosyal medya ve dijital platformlar sayesinde dünyanın herhangi bir yerindeki gelişmelerden saniyeler içinde haberdar olabiliyoruz.

Ancak bilgiye kolay ulaşmak, her zaman doğru bilgiye ulaştığımız anlamına gelmiyor.

Yanlış haberler, eksik bağlamlar, manipülatif içerikler ve doğrulanmamış iddialar, toplumların olayları değerlendirme biçimini etkileyebiliyor.

Bu nedenle eleştirel düşünme, yalnızca siyasi bir mesele değil, aynı zamanda bireysel bir sorumluluktur.

Bir haberi okurken kaynağını sorgulamak, farklı görüşleri değerlendirmek ve doğruluğunu araştırmak, sağlıklı bir kamusal tartışmanın temel koşullarındandır.

Gerçek anlamda özgür düşünebilmek, yalnızca konuşabilmek değil, doğru bilgiye ulaşabilmek ve kendi kararlarımızı verebilmektir.

İNTİKAM MI, ADALET Mİ?

Filmin ismi üzerinde de ayrıca durmak gerekiyor.

Vendetta kelimesi, kökeni İtalyancaya dayanan ve kan davası ya da intikam anlamında kullanılan bir sözcüktür.

V'nin mücadelesinin başlangıcında, geçmişte kendisine ve diğer insanlara yapılanların hesabını sorma arzusu vardır.

Ancak hikâye ilerledikçe kişisel intikam ile toplumsal özgürlük arayışı iç içe geçer.

Bu noktada film, izleyiciyi kolay cevapları olmayan bir soruyla karşı karşıya bırakır:

Bir insan geçmişte uğradığı haksızlıklar nedeniyle adalet ararken, hangi noktada kendi adalet anlayışını başkalarına dayatmaya başlar?

V'nin Evey'ye yaşattıkları ve düşmanlarına karşı kullandığı yöntemler, onun kusursuz bir kahraman olmadığını gösterir.

Bu açıdan bakıldığında filmin en değerli mesajlarından biri, V'nin bütün davranışlarını onaylamak değil, onun ortaya çıkardığı sorular üzerine düşünmektir.

Çünkü adalet ile intikam aynı şey değildir.

Adaletin temelinde hukuk, haklar ve hesap verebilirlik bulunurken intikam, çoğu zaman kişisel acıların ve öfkenin yönlendirdiği bir karşılık verme arzusudur.

Toplumların ihtiyacı olan şey, insanların kendi adaletini sağlamak zorunda kaldığı bir düzen değil, herkesin hakkını arayabildiği güvenilir ve bağımsız kurumlardır.

BİR İNSAN ÖLEBİLİR, PEKİ YA BİR FİKİR?

Filmin en etkileyici sahnelerinden biri, V'nin Creedy ve adamlarıyla karşı karşıya geldiği son çatışmada yaşanır.

Creedy'nin adamları V'ye defalarca ateş eder. V'nin vücuduna onlarca kurşun isabet eder ancak V, bütün yaralarına rağmen ayakta kalmayı başarır.

Creedy, karşısındaki adamın hâlâ nasıl ayakta durabildiğini anlayamaz. Şaşkınlık ve korku içerisinde V'ye neden ölmediğini sorar.

V'nin verdiği cevap, filmin en unutulmaz sözlerinden biridir:

"Bu maskenin altında bir fikir var Bay Creedy. Ve fikirlere kurşun işlemez."

Bu söz, yalnızca bir aksiyon sahnesinin etkileyici repliği değildir. Filmin başlangıcından itibaren anlatmaya çalıştığı düşüncenin âdeta özetidir.

Çünkü V de diğer insanlar gibi ölümlüdür. Bedeni yaralanabilir, acı çekebilir ve sonunda hayatını kaybedebilir. Ancak onun anlatmak istediği şey, düşüncelerin yalnızca onları savunan insanların varlığına bağlı olmadığıdır.

Bir insanın hayatına son verilebilir fakat savunduğu düşünce, başka insanların zihninde yaşamaya devam edebilir.

Nitekim V de bu çatışmanın ardından aldığı yaralar nedeniyle hayatını kaybeder. Ancak onun ölümü, hikâyenin sonu değil, temsil ettiği düşüncenin bireysel kimliğinden bağımsız hâle gelişinin başlangıcıdır.

Filmin finalinde binlerce insan Guy Fawkes maskeleri takarak Parlamento Binası önünde toplanır. Artık maskenin ardında yalnızca V yoktur. Farklı hayatlara, geçmişlere ve düşüncelere sahip insanlar aynı sembolün altında bir araya gelmiştir.

Evey, V'nin bedenini patlayıcılarla dolu metro trenine yerleştirir ve tren Parlamento Binası'na doğru hareket eder.

Finalde Parlamento Binası yıkılırken kalabalığın taktığı maskeler, filmin vermek istediği mesajı tamamlar.

Dedektif Finch, Evey'ye V'nin kim olduğunu sorduğunda Evey'nin verdiği cevap, bütün hikâyenin anlamını tek bir cümlede toplar:

"Hepimizdi."

V'nin Creedy'ye söylediği söz, finalde somut bir karşılık bulmuştur. Bir insan ölmüş fakat onun temsil ettiği fikir, başka insanların zihninde yaşamaya devam etmiştir.

Burada önemli olan, her düşüncenin yalnızca varlığını sürdürdüğü için doğru veya değerli kabul edilmesi değildir. Tarih, insanlığa büyük katkılar sunan fikirler kadar ağır acılar yaşatan fikirlerin de uzun süre varlığını koruyabildiğini göstermiştir.

Bu nedenle düşüncelerin gücünü, yalnızca ne kadar geniş kitlelere yayıldıklarıyla değil; insan onuruna, adalete, özgürlüğe ve barış içinde birlikte yaşama kültürüne sağladıkları katkıyla değerlendirmek gerekir.

Çünkü insanı ölümsüz kılan şey bedeni değil, ardında bıraktığı düşüncelerdir. Ancak o düşünceleri gerçekten değerli kılan, insanlığa bıraktıkları mirastır.

SON SÖZ: HATIRLAMAK YETMEZ, ANLAMAK DA GEREKİR

V for Vendetta, benim için yalnızca maskeli bir adamın baskıcı yönetime karşı verdiği mücadeleyi anlatan bir film değil.

Aynı zamanda korkunun insan davranışları üzerindeki etkisini, özgürlüklerin değerini ve toplumların geçmişten ders çıkarma sorumluluğunu hatırlatan güçlü bir anlatı.

Filmin 5 Kasım'a yüklediği anlamı da bu açıdan değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum.

Çünkü tarihte yaşanan olayları hatırlamak önemlidir; fakat onları hangi koşulların ortaya çıkardığını, insanları nasıl etkilediğini ve gelecek kuşaklara neler öğretebileceğini anlamak çok daha değerlidir.

Türkiye'nin de dünyadaki diğer toplumlar gibi kendi tarihinden çıkardığı dersler, demokratik kültürünün gelişmesi açısından büyük önem taşır.

Bir toplumun farklı fikirleri barış içinde tartışabilmesi, hukuka güvenebilmesi ve ortak geleceğini özgür iradesiyle şekillendirebilmesi, sahip olabileceği en önemli kazanımlardandır.

Özgürlük, yalnızca istediğimiz gibi konuşabilmek değildir. Başkalarının da bizimle aynı fikirde olmadan konuşabilmesini kabul edebilmektir.

Demokrasi, yalnızca kendi görüşümüzün temsil edilmesi değildir. Bizden farklı düşünen insanların da aynı haklara sahip olduğunu savunabilmektir.

Adalet ise yalnızca kendimiz için değil, herkes için talep edildiğinde gerçek anlamını bulur.

Belki de *V for Vendetta*'nın bize bırakabileceği en önemli düşünce budur:

Bir toplumun gücü, herkesin aynı düşünmesinde değil; farklılıklarına rağmen özgürlük, adalet ve ortak yaşam konusunda buluşabilmesindedir.

Ve bugün 5 Kasım'ı yeniden hatırlarken, filmin o meşhur sözünü biraz daha geniş bir anlamla düşünebiliriz:

Hatırla, hatırla, 5 Kasım'ı hatırla.

Ama yalnızca bir tarihi değil; özgürlüğün değerini, adaletin önemini ve geçmişten ders çıkarmanın sorumluluğunu da hatırla.

MİTHAT ŞÜKRÜ BLEDA (1874-1956)

Umut Kaan KİLİM

Mithat Şükrü Bleda, II. Meşrutiyet'e giden süreçte Makedonya'daki gizli örgütlenmenin içinde yer almış, sonraki yıllarda hem Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda hem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapmış nadir siyasetçilerden biridir. Hayatı, kabaca 1870'lerin başından 1956'ya uzanır; bu uzun zaman dilimi, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemini, Birinci Dünya Savaşı'nı, Cumhuriyet'in kuruluşunu ve tek parti yönetiminin sona erdiği seçimleri kapsar. Dolayısıyla Bleda'nın biyografisi yalnızca bir kişinin yaşam öyküsü olarak değil, imparatorluktan cumhuriyete geçişteki kadro sürekliliğini ve siyasî kuşakların birbirine nasıl bağlandığını gösteren bir örnek olarak da okunabilir. Bu çalışmada onun yaşamı, Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'nin kuruluşundaki yeri, İttihat ve Terakki Cemiyeti içindeki görevleri, parlamento hayatı ve kaleme aldığı hatıratın kaynak değeri sırasıyla değerlendirilmektedir.

Bleda'nın doğum tarihi ve yeri konusunda kaynaklar tam bir birlik göstermez. Bazı derlemelerde doğum yılı 1874 olarak verilirken SALT Araştırma arşivindeki biyografik kayıtta 1872 tarihi ve Selanik anılmakta, başka anlatılarda ise Serez öne çıkmaktadır. Bu farklılık, o dönemde nüfus kayıtlarının düzensizliğinden ve biyografik derlemelerin birbirinden alıntı yapmasından kaynaklanıyor olabilir. Kesin bir sonuca ulaşmak için nüfus defterleri ve sicil kayıtları gibi birincil belgelere ihtiyaç vardır. Buna karşılık siyasî faaliyetlerinin merkezinin Selanik olduğu, kaynakların ortaklaştığı bir noktadır. Selanik, XIX. yüzyılın sonunda Balkanlar'ın en canlı ticaret kentlerinden biriydi; farklı din ve dil gruplarından insanın bir arada yaşadığı bu şehir, aynı zamanda Üçüncü Ordu'nun karargâhına ev sahipliği yapıyor ve genç subayların, memurların ve aydınların fikir alışverişinde bulunduğu bir ortam sunuyordu. Bleda'nın siyasî kimliği bu çevrede şekillenmiştir. Adının ilk kısmı da dikkat çekicidir. II. Abdülhamid döneminde Mithat Paşa'ya duyulan sevgi ve saygı nedeniyle "Mithat" ismi hürriyetperver çevrelerde yaygınlaşmış ve Bleda'ya da bu ad verilmiştir (Çitçi, t.y.). Soyadını ise 1934 tarihli Soyadı Kanunu'nun ardından "Bleda" olarak almıştır.

Osmanlı siyasî tarihinde 1878'den sonra Kanun-ı Esasî fiilen askıya alınmış, parlamento toplanmıştı. Meşrutiyetin yeniden ilanı yönündeki talepler ise hem yurt dışındaki Jön Türk çevrelerinde hem de imparatorluğun içinde, özellikle Makedonya'da canlılığını korudu. Bu bağlamda Eylül 1906'da Selanik'te kurulan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti belirleyici bir adım oldu. Kaynaklar, cemiyetin kuruluşunda Mehmed Talat, İsmail Canbulat, Bursalı Tahir, Ömer Naci, Edip Servet, Kazım Nami, Hakkı Baha ve Rahmi gibi isimlerin yanında Mithat Şükrü'nün de bulunduğunu belirtir; ilk toplantının Bleda'nın evinde yapıldığı da aktarılmaktadır. Atatürk Ansiklopedisi'ndeki Doktor Nazım Bey maddesinde Selanik'teki örgütün İsmail Canbulat ve Mithat Şükrü Bleda'nın öncülüğünde kurulduğu ifade edilir. Aynı maddeye göre Doktor Nazım Bey 1907 sonbaharında gizlice Selanik'e geldiğinde Bleda'nın evinde misafir edilmiştir. Bu ayrıntı, Bleda'nın örgütün yalnızca yerel bir üyesi olmadığını, Paris'teki Osmanlı Terakki ve İttihat Cemiyeti ile Selanik'teki yapı arasında kurulan bağlantıda doğrudan rol oynadığını düşündürmektedir.

Yapılan görüşmeler sonucunda 1907'de iki örgüt birleşmiş, ortaya çıkan yapı kısa bir süre "Terakki ve İttihat" adıyla anıldıktan sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti olarak tanınmıştır. Birleşmeden sonra cemiyetin gücü özellikle Makedonya'daki ordu birliklerinde hızla arttı ve Temmuz 1908'de II. Abdülhamid'e çekilen telgraflarla Kanun-ı Esasî'nin yeniden yürürlüğe konması talep edildi. Padişahın bu talebi kabul etmesiyle II. Meşrutiyet ilan edilmiş, çok partili parlamenter hayata yeniden dönülmüştür. Bu gelişmelerin ardından Bleda, örgütün gizli faaliyetlerinden çıkıp açık siyasî hayatın içinde yer alan bir isim hâline gelmiştir.

Bleda, Osmanlı parlamentosunda üç farklı seçim çevresini temsil etmiştir: 1908'de Serez, 1912'de Drama ve 1914'te Burdur mebusu olarak görev yapmıştır. Bu çevrelerin listesi, dönemin siyasî coğrafyasındaki değişimi de yansıtır. Serez ve Drama, Balkan Savaşları'ndan sonra Osmanlı sınırları dışında kalan bölgelerdi; Burdur ise Anadolu'da bir seçim çevresiydi. Dolayısıyla Bleda'nın temsil ettiği çevrelerin Makedonya'dan Anadolu'ya kayması, imparatorluğun toprak kayıplarıyla birlikte siyasî elitlerin de yönünü Anadolu'ya çevirdiğini gösteren somut bir örnek olarak görülebilir. Parlamento üyeliğinin

yanı sıra Bleda, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin genel kâtipliğini de üstlenmiştir. Bu görevin tarihlendirilmesinde kaynaklar arasında fark vardır: Zürcher (2017) görevi 1917–1918 yılları arasında anarken, bazı derlemelerde 1911 sonrasına işaret edilmektedir. Tarihleme sorunu bir yana, genel kâtiplik, cemiyetin merkez kadrosuyla taşra teşkilatı arasındaki yazışmaları ve örgütsel işleyişi yürüten, cemiyetin iç düzeni bakımından önemli bir makamdır. Bleda ayrıca Mecidî Nişanı taşıyan bir resmî fotoğrafıyla da arşivlere yansımıştır; bu, onun Osmanlı bürokratik ve siyasî düzeninde itibar gören bir figür olduğunu gösterir.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisi sonrasında İttihat ve Terakki Cemiyeti 1918'in sonlarında kendini feshetti. Cemiyetin eski üyeleri ise farklı yollar izledi. Bir bölümü Millî Mücadele'ye katıldı, bir bölümü ise siyasî hayatın dışında kaldı. Zürcher'in Unionist Factor adlı çalışması, İttihatçı kadroların Millî Mücadele ve sonrasındaki yeni rejimle ilişkisini ayrıntılı biçimde ele alır ve Bleda'yı da bu geniş kadro içinde anar (Zürcher, 1984). Cumhuriyet'in ilanından sonra Bleda'nın siyasî hayata dönüşü 1935 seçimleriyle olmuştur. 1935 ile 1950 arasında Sivas milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapmış, 1935, 1939, 1943 ve 1946 seçimlerinde bu sıfatla yeniden seçilmiştir. Böylece Bleda, hem Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda hem de Cumhuriyet dönemi parlamentosunda uzun süre çalışmış isimlerden biri olmuştur. 1950'de çok partili hayata geçişle birlikte meclisten ayrılmış, yaşamının son yıllarını İstanbul'da geçirmiştir. 19 Şubat 1956'da İstanbul'da vefat etmiş ve Abide-i Hürriyet'e defnedilmiştir. Mezarının, Meşrutiyetin sembolü olan bu anıtta bulunması, onun siyasî kimliğinin Meşrutiyet hareketiyle özdeşleştiğini göstermesi bakımından anlamlıdır.

Bleda'nın en bilinen eseri, *İmparatorluğun Çöküşü* adıyla yayımlanan hatıratıdır. Metin, oğlu Turgut Bleda tarafından günümüz Türkçesine uyarlanarak 1979'da Remzi Kitabevi'nce yayımlanmıştır. Bleda ayrıca 1952'de gazeteci Salahaddin Güngör'le yaptığı ve basında dizi hâlinde çıkan söyleşilerde de anılarını aktarmıştır. Bu yazılarda Talat Paşa, Mustafa Kemal gibi dönemin önde gelen isimleri, yeni padişah karşısındaki izlenimler ve cemiyetin siyasî karar anlarına ilişkin hatıralar yer almaktadır. Ayrıca SALT Araştırma arşivinde "Mithat Şükrü Bey ve hatıraları" konu başlığı altında bu söyleşilerin ve konuya ilişkin gazete yazılarının kupürleri saklanmaktadır. Hatıratın tarihçiler için önemi, Selanik'teki örgütlenmeyi ve cemiyetin yönetim kadrosunu içeriden bir bakışla anlatmasından gelir; nitekim Birinci Dünya Savaşı'na ilişkin ansiklopedik çalışmalarda dahi atıf yapılan bir kaynaktır. Bununla birlikte, bir hatıra metni olarak yazarın olayları sonradan ve kendi konumundan değerlendirdiği göz ardı edilmemeli, eserdeki bilgiler diğer belgelerle karşılaştırılarak kullanılmalıdır.

Sonuç olarak Mithat Şükrü Bleda, Selanik'te kurulan örgütün kuruluş kadrosundan başlayarak Meclis-i Mebusan'a, oradan Cumhuriyet dönemi Meclisi'ne uzanan geniş bir siyasî çizgiyi temsil eder. Doğum yeri ve görev tarihleri gibi bazı noktalar hâlâ netlik kazanmamıştır. Meclis zabıtları, nüfus kayıtları ve cemiyet belgeleri üzerine yapılacak yeni araştırmaların bu boşlukları dolduracağı ve Bleda'nın hayatını daha sağlam bir zemine oturtacağı düşünülmektedir.

MODERNLEŞTİK Mİ, YOKSA BİRBİRİMİZE YABANCI MI OLDUK?

Kader ERTUĞRUL

Son elli yılda çok şey değişti. Evlerimiz büyüdü, şehirlerimiz kalabalıklaştı, iletişim araçlarımız akıllandı. Peki biz? Birbirimizi anlamakta gerçekten daha mı başarılıyız?

Bazen kendi kendime düşünüyorum: Biz ne ara bu kadar değiştik? Eskiden kapıların önünde oturup saatlerce sohbet eden insanlar, bugün birbirlerine günaydın demeyi bile gereksiz bir yakınlık olarak görebiliyor. Aynı apartmanda yaşayanlar birbirini tanımıyor ama sosyal medyada hiç tanımadığı insanların hayatını en ince ayrıntısına kadar takip ediyor. Ne güzel bir ilerleme! Mahalle kültürünü kaybettik ama dünyanın öbür ucundaki birinin kahvaltısında ne yediğini artık biliyoruz.

Son elli yılda Türkiye büyük bir dönüşüm yaşadı. Köyden kente göç ettik, şehirleştik, modernleştik, teknolojiyle tanıştık, dünyaya açıldık. Eğitim olanaklarımız genişledi, bireysel özgürlükler konusunda önemli mesafeler aldık. Bunların hepsi kıymetli gelişmelerdi. Ancak bütün bu değişimin arasında gözden kaçırdığımız bir şey var: İnsan ilişkilerimizin niteliği.

Değişmek elbette gelişmek değildir. Çünkü her değişim beraberinde ilerleme getirmiyor. Bazen yalnızca alışkanlıklarımızı değiştiriyor, bazen de kayıplarımızı modern yaşamın gereğiymiş gibi sunuyoruz. Bugün herkes özgürlükten söz ediyor ama başkasının özgürlüğüne tahammül etmekte zorlanıyor. Herkes saygı bekliyor ama saygı göstermeyi çoğu zaman unutuyor. Herkes adalet istiyor ama adaletin kendi aleyhine işlemesine pek sıcak bakmıyor. İlginç değil mi? Herkesin ilkesi var ama nedense herkesin ilkesi kendi çıkarının başladığı yerde sona eriyor.

Bana göre toplumsal aşınmanın en önemli nedenlerinden biri, iletişim kurma becerimizi kaybetmemiz. Konuşuyoruz ama dinlemiyoruz. Dinliyor gibi yapıyoruz ama çoğu zaman yalnızca cevap vermek için sıramızı bekliyoruz. Birbirimizi anlamak yerine sınıflandırıyor, etiketliyor, yargılıyoruz. Farklı düşünmek artık doğal bir insanlık hâli değil, neredeyse kişisel bir saldırı olarak algılanıyor. Oysa medeni olmak, herkesin bizim gibi düşünmesi değil; bizim gibi düşünmeyen insanlarla da insanca yaşayabilmektir.

Bir de aile meselesi var. Aile yapımız değişti. Bu değişimin olumlu tarafları da var. Çocukların birey olarak görülmesi, aile içindeki otoritenin sorgulanabilmesi önemli kazanımlar. Ancak özgürlükle sorumluluğu, bireysellikle bencilliği birbirine karıştırmaya başladığımızda işler değişiyor. Çocuklarımızın iyi eğitim almasını, iyi meslek sahibi olmasını, ekonomik olarak güçlü olmasını istiyoruz. Onlara her türlü imkânı sunmak için çabalıyoruz. Peki vicdanı, empatiyi, başkasının hakkına saygı duymayı ne kadar öğretiyoruz? Diplomalar çoğalıyor, unvanlar büyüyor. Ama insanın karakterini gösteren unsurun kartvizitindeki yazı olmadığını bazen unutuyoruz. Çocuğa her istediğini vermek sevgi değildir. Her davranışını savunmak da iyi ebeveynlik değildir. Bazen hayır demek, bazen sınır koymak, bazen de yaptığı yanlışın sorumluluğunu üstlenmesini sağlamak gerekir. Çünkü ahlak, yalnızca büyüklerin çocuklara anlattığı kurallardan ibaret değildir. Çocukların büyüklerde gördüğü davranışların toplamıdır.

Gelelim ahlaki erozyona... Ahlaki erozyon deyince çoğumuzun aklına büyük skandallar, suçlar, toplumsal olaylar geliyor. Oysa bu aşınma çoğu zaman çok daha küçük yerlerde başlıyor. Trafikte başkasının hakkını gasp ederken, iş yerinde emeğin karşılığını vermekten kaçınırken, bir insanın iyi niyetini kendi çıkarımıza kullanırken, tanıdığımız birinin yanlışını sırf bize yakın diye savunurken... Hatta bazen bir başkasının acısına duyarsız kalmak... Yanlış artık yanlış olduğu için değil, bize dokunduğu ölçüde rahatsız edici hâle geliyor. Bir haksızlık bizim başımıza gelirse adalet arıyoruz, başkasının başına gelirse çoğu zaman yorum yapıyoruz. Üstelik bütün bunları yaparken kendimizi oldukça ahlaklı bulabiliyoruz. Belki de meselenin en ironik tarafı bu. Elbette toplumsal değerlerin aşınmasını yalnızca bireylerin karakterine bağlamak haksızlık olur. Ekonomik eşitsizlikler, gelecek kaygısı, sosyal adalet duygusunun zedelenmesi, kurumlara duyulan güvenin azalması ve dayanışma kültürünün zayıflaması da insan ilişkilerini etkiliyor. İnsanlar sürekli bir mücadele hâlinde yaşadığında, birbirine ayırdığı zaman ve gösterdiği tahammül de azalabiliyor.

Ancak bütün sorumluluğu koşullara yükleyip kendi payımızı görmezden gelmek de bir başka kolaycılık.

Teknolojiye de ayrı bir parantez açmak gerekiyor. İletişim çağında yaşıyoruz ama -belki de- iletişimin en yüzeysel dönemlerinden birindeyiz. Birbirimize yüzlerce mesaj gönderiyor, binlerce fotoğraf beğeniyor, her konuda fikir beyan ediyoruz. Bilgiye ulaşmak hiç bu kadar kolay olmamıştı. Fakat bilgi sahibi olmakla görgü sahibi olmanın, konuşmakla anlamanın, görünür olmakla değerli olmanın aynı olmadığını da hatırlamamız gerekiyor. Artık herkesin söyleyecek bir sözü, gösterecek bir hayatı, kanıtlayacak bir mutluluğu var. Ama kaçımız gerçekten kendimizle baş başa kalıp davranışlarımızı sorguluyoruz? Belki de en büyük yanılgımız, toplumsal sorunları hep başkalarının üzerinden tarif etmek. Gençler bozuldu diyoruz. Peki gençler bu toplumu nereden öğrendi? Saygısızlıklarından şikâyet ediyoruz. Peki onlara saygıyı hangi davranışlarımızla gösterdik? Dürüstlükten söz ediyoruz. Peki işimize gelmediğinde ne kadar dürüst kalabiliyoruz? Toplum dediğimiz yapı, başkalarının oluşturduğu soyut bir kalabalık değil; hepimiz.

Geçmişin kusursuz olduğunu düşünmüyorum. O yılların da baskıları, eşitsizlikleri, görmezden gelinen sorunları vardı. Ancak geçmişin yanlışlarını geride bırakırken iyi olanı da çöpe atmak zorunda değildik. Saygıyı, nezaketi, dayanışmayı, sözünün arkasında durmayı, emeğe değer vermeyi ve başkasının hakkını kendi hakkımız kadar önemsemeyi de modernleşmenin bir parçası hâline getirebilirdik.

Peki bütün bunları neden yazıyorum? Çünkü son dönemde ülkemizde tanık olduğumuz siyasi tartışmalar, kamuoyuna yansıyan iddialar, çıkar ilişkileri ve etik değerleri sorgulatan olaylar beni yalnızca siyasetin değil, toplum olarak geldiğimiz noktanın da üzerine düşünmeye itiyor. Bir ülkenin yönetiminde söz sahibi olan, milyonlarca insana hitap eden, topluma ahlak, dürüstlük ve değerler üzerinden mesajlar veren insanların kendi davranışlarıyla bu değerleri ne kadar temsil ettikleri artık ciddi biçimde sorgulanmalı. Topluma ahlak dersi verenlerin önce kendi davranışlarıyla örnek olması gerekmez mi? Makam, mevki ve siyasi kimlik hiç kimseye ahlaki bir dokunulmazlık sağlamaz. Hatta güç ve yetki arttıkça sorumluluğun da artması gerekir. Üstelik mesele yalnızca siyasetteki kişiler değil. Bu çelişkileri normalleştiren, görmezden gelen, kendi tarafındaysa mazur gören toplumsal anlayışımız da sorgulanmalı. Çünkü yanlışın kimin tarafından yapıldığına bakarak ahlak ölçüsü belirliyorsak, aslında savunduğumuz ahlak değil, aidiyettir. Ben bu yazıyı bir siyasi görüşü savunmak ya da birilerini hedef göstermek için değil, giderek kanıksadığımız bu çelişkilere itiraz etmek için yazıyorum. Çünkü bir toplumda yozlaşma yalnızca yanlış yapanların çoğalmasıyla değil, yanlışların artık kimseyi şaşırtmamasıyla da büyür.

Belki de bugün yeniden sormamız gereken soru şu: Biz gerçekten gelişiyor muyuz, yoksa yalnızca daha konforlu bir hayatın içinde birbirimize yabancılaşmayı mı öğreniyoruz? Çünkü gelişmişlik yalnızca daha hızlı otomobillere, daha yüksek binalara, daha akıllı telefonlara sahip olmak değildir. Gelişmişlik, insanın gücü arttıkça vicdanını kaybetmemesidir. Sanırım artık biraz da kendimize yatırım yapmamız gerekiyor. Banka hesabımıza, evimize, kariyerimize değil; karakterimize, vicdanımıza ve insanlığımıza... Çünkü kaybettiğimiz değer, eski komşuluklar, eski sohbetler veya eski alışkanlıklardan ibaret değil. Belki de en çok, birbirimize insan gibi davranabilme becerimizi özlüyoruz.

Asıl korkutucu olan da şudur: Bir gün utanılması gereken davranışların sıradanlaşması.

ÜçYediDokuz

HÜRRİYET · ADALET · EŞİTLİK · KARDEŞLİK

YENİ NESİL ANALİZ | HAFTALIK GÜNDEM

Bilgi, Yorum, Perspektif... Hepsi Tek Kanalda!

HEMEN ABONE OL! Youtube@Ücyedidokuz

BİRLİK VE İLERLEME DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER AKADEMİ